PIRMĀS INSTANCES TIESAS SPRIEDUMS (piektā palāta)

2005. gada 29. novembrī *

Lieta T-64/02

Dr. Hans Heubach GmbH & Co. KG, Langelsheima [*Langelsheim*] (Vācija), ko pārstāv F. Montāgs [*F. Montag*] un G. Bauers [*G. Bauer*], advokāti,

prasītāja,

pret

Eiropas Kopienu Komisiju, ko pārstāv F. Kastiljo de la Torre [*F. Castillo de la Torre*], pārstāvis, kam palīdz H. J. Freinds [*H.-J. Freund*], advokāts, kas norādīja adresi Luksemburgā,

atbildētāja,

par prasību daļēji atcelt Komisijas 2001. gada 11. decembra Lēmumu 2003/437/EK par procedūru saskaņā ar EKL 81. pantu un EEZ līguma 53. pantu (lieta COMP/E-1/37.027 — Cinka fosfāts) (OV 2003, L 153, 1. lpp.) vai — pakārtoti — prasību samazināt prasītājam uzlikto naudas sodu.

* Tiesvedības valoda — vācu.

EIROPAS KOPIENU PIRMĀS INSTANCES TIESA (piektā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētāja P. Linda [*P. Lindh*], tiesneši R. Garsija-Valdekasass [*R. García-Valdecasas*] un Dž. D. Kuks [*J. D. Cooke*],

sekretārs J. Plingerss [*J. Plingers*], administrators,

ņemot vērā rakstveida procesu un tiesas sēdi 2004. gada 1. jūlijā,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

Fakti

1 *Dr. Hans Heubach GmbH & Co. KG* (turpmāk tekstā — "prasītājs" vai "*Heubach*") ir Vācijas sabiedrība, kas ražo un izplata īpašus organiskos pigmentus vai minerālpigmentus, ko galvenokārt izmanto tipogrāfijas krāsas, plastmasas un krāsas ražošanā. *Heubach* ražo un pārdod pārveidotu cinka fosfātu. Tā pasaules apgrozījums 2000. gadā bija 71,02 miljoni EUR.

2 Kaut arī cinka ortofosfātu ķīmiskās formulas var būt dažādas, tie ir homogēns ķīmisks produkts ar vispārēju nosaukumu "cinka fosfāts". Cinka fosfāts, ko iegūst no cinka oksīda un fosforskābes, tiek bieži izmantots krāsu ražošanā kā neorganisks pretrūsas pigments. Tas tiek laists tirgū vai nu kā standarta cinka fosfāts vai kā pārveidots vai "aktivēts" cinka fosfāts.

3 2001. gadā lielākā pasaules cinka fosfāta tirgus daļa piederēja pieciem šādiem Eiropas ražotājiem: prasītājam, *James M. Brown Ltd.* (turpmāk tekstā — "*James Brown*"), *Société nouvelle des couleurs zinciques SA* (turpmāk tekstā — "*SNCZ*"), *Trident Alloys Ltd* (turpmāk tekstā — "*Trident*") (iepriekš — *Britannia Alloys and Chemicals Ltd*, turpmāk tekstā — "*Britannia*") un *Union Pigments AS* (turpmāk tekstā — "*Union Pigments*") (iepriekš — *Waardals AS*). No 1994. līdz 1998. gadam standarta cinka fosfāta tirgus apgrozījums pasaulē bija apmēram 22 miljoni EUR gadā un Eiropas Ekonomikas zonā (EEZ) — apmēram no 15 līdz 16 miljoniem EUR gadā. Prasītājam, *SNCZ*, *Trident* (iepriekš — *Britannia*) un *Union Pigments* piederēja diezgan līdzīgas standarta cinka fosfāta tirgus daļas EEZ — 20 % robežās. *James Brown* piederēja acīmredzami mazāka tirgus daļa. Cinka fosfāta pircēji ir lieli krāsvielu ražotāji. Krāsvielu tirgū dominējošu stāvokli ieņem daži daudznacionāli ķīmiskās rūpniecības uzņēmumi.

4 1998. gada 13. un 14. maijā Komisija vienlaicīgi un bez iepriekšēja brīdinājuma veica pārbaudes prasītājam *SNCZ* un *Trident* piederošajās telpās saskaņā ar 14. panta 2. punktu Padomes 1962. gada 6. februāra Regulā Nr. 17: Pirmā regula par Līguma 85. un 86. panta īstenošanu (OV 1962, 13, 204. lpp.). No 1998. gada 13. līdz 15. maijam, rīkojoties pēc Komisijas lūguma un piemērojot Līguma par Eiropas Ekonomikas zonu (EEZ) 23. protokola 8. panta 3. punktu, Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas (EBTA) Uzraudzības iestāde vienlaicīgi un bez iepriekšēja brīdinājuma veica pārbaudes *Union Pigments* piederošajās telpās saskaņā ar 4. protokola II nodaļas 14. panta 2. punktu EBTA dalībvalstu līgumā par Uzraudzības iestādes un tiesas izveidošanu.

5 Administratīvā procesa laikā *Union Pigments* un *Trident* informēja Komisiju par savu nodomu pilnībā ar to sadarboties atbilstoši Komisijas 1996. gada 18. jūlija paziņojumam par naudas sodu neuzlikšanu vai to apmēra samazināšanu lietās par aizliegtu vienošanos (OV 1996, C 207, 4. lpp., turpmāk tekstā — "Paziņojums par sadarbību") un katra no tām atsevišķi sniedza paziņojumus saistībā ar aizliegtu vienošanos (turpmāk tekstā — "*Union Pigments* paziņojums" un "*Trident* paziņojums").

6 2000. gada 2. augustā Komisija sagatavoja paziņojumu par iebildumiem, kas vērsti pret uzņēmumiem, kas ir tā lēmuma adresāti, par kuru ir strīds šajā prasībā (skat. šī sprieduma 7. punktu), tostarp pret prasītāju.

7 2001. gada 11. decembrī Komisija pieņēma Lēmumu 2003/437/EK par procedūru saskaņā ar EKL 81. pantu un EEZ līguma 53. pantu (lieta COMP/E-1/37.027 — Cinka fosfāts) (OV 2002, L 153, 1. lpp.). Saistībā ar šo spriedumu tika ņemts vērā lēmums, kas paziņots attiecīgajiem uzņēmumiem un kas ir pievienots prasības pieteikumam (turpmāk tekstā — "Apstrīdētais lēmums"). Šis lēmums atsevišķos aspektos atšķiras no tā, kas tika publicēts "Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī".

8 Apstrīdētajā lēmumā Komisija norāda, ka laikposmā no 1994. gada 24. marta līdz 1998. gada 13. maijam starp *Britannia* (no 1997. gada 15. marta — *Trident*), *Heubach*, *James Brown*, *SNCZ* un *Union Pigments* bija noslēgta aizliegta vienošanās. Šī vienošanās attiecās tikai uz standarta cinka fosfātu. Pirmkārt, aizliegtās vienošanās dalībnieces vispirms īstenoja vienošanos par tirgus sadali, ražotājiem nosakot tirdzniecības kvotas. Otrkārt, katrā sanāksmē tās noteica "zemākās" vai "vēlamās" cenas un kopumā tās arī ievēroja. Treškārt, pastāvēja arī zināma klientu sadale.

9 Apstrīdētais lēmums ir formulēts šādi:

"1. pants

Britannia [..], [..] *Heubach* [..], *James* [..] *Brown*, [*SNCZ*], *Trident* [..] un [*Union Pigments*] ir pārkāpušas Līguma 81. panta 1. punkta un EEZ līguma 53. panta 1. punkta noteikumus, piedaloties ilgstošā vienošanās izpildē un/vai saskaņotās darbībās cinka fosfāta nozarē.

Pārkāpuma ilgums ir šāds:

a) attiecībā uz [..] *Heubach* [..], *James* [..] *Brown* [..], [*SNCZ*] un [*Union Pigments*]: no 1994. gada 24. marta līdz 1998. gada 13. maijam.

[..]

2. pants

Par 1. pantā paredzēto pārkāpumu uzliek šādus naudas sodus:

a) *Britannia* [..]: 3,37 miljoni EUR;

b) [..] *Heubach* [..]: 3,78 miljoni EUR;

c) *James* [..] *Brown* [..]: EUR 940 000;

d) [*SNCZ*]: 1,53 miljoni EUR;

e) *Trident* [..]: 1,98 miljoni EUR;

f) [*Union Pigments*]: EUR 350 000.

[..]"

10 Naudas sodu aprēķināšanai Komisija izmantoja metodi, kas izklāstīta Pamatnostādnēs sodanaudas [naudas soda] noteikšanai, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un EOTK līguma 65. panta 5. punktu (OV 1998, C 9, 3. lpp., turpmāk tekstā — "Pamatnostādnes"), un Paziņojumu par sadarbību.

11 Sākumā Komisija atkarībā no pārkāpuma smaguma un ilguma noteica "pamatsummu" (skat. Apstrīdētā lēmuma 261.–313. apsvērumu).

12 Saistībā ar pirmo faktoru Komisija uzskatīja, ka pārkāpums kvalificējams kā "sevišķi smags", ņemot vērā konkrētās rīcības raksturu, tās faktisko ietekmi cinka fosfāta tirgū un to, ka tā skāra visu kopējo tirgu un pēc EEZ izveidošanas arī visu EEZ (Apstrīdētā lēmuma 300. apsvērums). Neatkarīgi no pārkāpuma sevišķā smaguma Komisija paskaidroja, ka tā ņēma vērā konkrētā tirgus nelielo apjomu (Apstrīdētā lēmuma 303. apsvērums).

13 Komisijai bija "atšķirīga attieksme" pret konkrētajiem uzņēmumiem, pirmkārt, ņemot vērā to faktiskās ekonomiskās iespējas radīt būtisku kaitējumu konkurencei un, otrkārt, nosakot naudas sodu tādā apmērā, kas nodrošina tam pietiekami preventīvu raksturu (Apstrīdētā lēmuma 304. apsvērums). Šajā nolūkā Komisija konkrētos uzņēmumus sadalīja divās kategorijās atkarībā no to "[ekonomiskās] nozīmes konkrētajā tirgū". Komisija arī balstījās uz apgrozījumu, ko katrs no šiem uzņēmumiem realizējis EEZ pārkāpuma izdarīšanas perioda pēdējā gadā, pārdodot konkrēto produktu, un ņēma vērā to, ka prasītājs, *Britannia* (kopš 1997. gada 15. marta — *Trident*), *SNCZ* un *Union Pigments* bija "galvenie cinka fosfāta ražotāji EEZ, kuriem piederēja gandrīz vienādas tirgus daļas — vairāk par 20 % vai aptuveni 20 %" (Apstrīdētā lēmuma 307. un 308. apsvērums). Prasītāja, kā arī *Britannia*, *SNCZ*, *Trident* un *Union Pigments* tika pieskaitīta pirmajai kategorijai (3 miljonu EUR liela "sākumsumma"). *James Brown*, kuram piederēja "ievērojami mazāka" tirgus daļa, tika pieskaitīta otrajai kategorijai (EUR 750 000 liela "sākumsumma") (Apstrīdētā lēmuma 308. un 309. apsvērums).

14 Attiecībā uz faktoru, kas saistīts ar pārkāpuma ilgumu, Komisija uzskatīja, ka pārkāpums, kurā vainojams prasītājs, bija "vidēja termiņa" pārkāpums, kas ilga no 1994. gada 24. marta līdz 1998. gada 13. maijam (Apstrīdētā lēmuma 310. apsvērums). Tā rezultātā Komisija par 40 % palielināja prasītājam piemērojamo sākumsummu, tādējādi sasniedzot 4,2 miljonus EUR lielu "pamatsummu" (Apstrīdētā lēmuma 310. un 313. apsvērums).

15 Komisija uzskatīja, ka šajā gadījumā nebija jāņem vēra atbildību pastiprinošie vai mīkstinošie apstākļi (Apstrīdētā lēmuma 314.–336. apsvērums). Turklāt Komisija noraidīja argumentus, kas balstīti uz "sliktu ekonomisko situāciju", kādā tika noslēgta aizliegtā vienošanās, un konkrēto uzņēmumu specifiskajām īpašībām (Apstrīdētā lēmuma 337.–343. apsvērums). Līdz ar to "pirms Paziņojuma par [sadarbību] piemērošanas" Komisija prasītājam noteica naudas sodu 4,2 miljonu EUR apmērā (Apstrīdētā lēmuma 344. apsvērums).

16 Komisija atgādināja par maksimālo robežu, ko atbilstoši Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktam katram konkrētajam uzņēmumam uzliekamais naudas sods nedrīkstēja pārsniegt. Prasītājam uzliktā naudas soda apmēru pirms Paziņojuma par sadarbību piemērošanas šis maksimālā apmēra ierobežojums neietekmēja (Apstrīdētā lēmuma 345. apsvērums).

17 Visbeidzot, Komisija prasītājam piemēroja 10 % samazinājumu saskaņā ar Paziņojumu par sadarbību, ņemot vērā to, ka prasītājs savā atbildē uz paziņojumu par iebildumiem bija paziņojis, ka pēc būtības neapstrīd tajā izklāstītos faktus (Apstrīdētā lēmuma 360., 363. un 366. apsvērums). Prasītājam uzliktā naudas soda galīgais apmērs tādējādi bija 3,78 miljoni EUR (Apstrīdētā lēmuma 370. apsvērums).

Process un lietas dalībnieku prasījumi

18 Ar prasības pieteikumu, kas Pirmās instances tiesas kancelejā iesniegts 2002. gada 28. februārī, prasītājs cēla šo prasību.

19 Pamatojoties uz tiesneša referenta ziņojumu, Pirmās instances tiesa (piektā palāta) nolēma sākt mutvārdu procesu un, veicot procesa organizatoriskos pasākumus, uzaicināja lietas dalībniekus iesniegt dažus dokumentus un atbildēt uz dažiem rakstiskiem jautājumiem. Lietas dalībnieki šos lūgumus izpildīja.

20 Lietas dalībnieku mutvārdu paskaidrojumi un to atbildes uz Pirmās instances tiesas jautājumiem tika uzklausītas 2004. gada 1. jūlija tiesas sēdē.

21 Prasītāja prasījumi Pirmās instances tiesai ir šādi:

— pamatā, atcelt Apstrīdētā lēmuma 3. panta b) punktu;

— pakārtoti, samazināt tam uzliktā naudas soda apmēru;

— piespriest Komisijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

22 Komisijas prasījumi Pirmās instances tiesai ir šādi:

— prasību noraidīt;

— piespriest prasītājam atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

Juridiskais pamatojums

A — *Par iebildi par prettiesiskumu*

1. *Lietas dalībnieku argumenti*

23 Prasītājs norāda, ka Apstrīdētā lēmuma 3. panta b) punkts nav spēkā, jo tajā paredzētais naudas sods ir aprēķināts, pamatojoties uz Pamatnostādnēm, un tas ir pretrunā Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktam.

24 Prasītājs apgalvo, ka iebilde par prettiesiskumu ir pieņemama un ka Komisijas arguments, saskaņā ar kuru Pamatnostādņu prettiesiskuma rezultātā nevar atcelt Apstrīdēto lēmumu, jo tikai Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkts veido tā tiesisko bāzi, ir jānoraida.

25 Pēc būtības prasītājs, pirmkārt, apgalvo, ka Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkts jāuzskata par tādu, kas uzliek vispārēju pienākumu naudas sodus aprēķināt proporcionāli konkrētā uzņēmuma apgrozījumam. Tas ir vienīgais veids, kādā var ņemt vērā konkrētā uzņēmuma ekonomisko stāvokli. Pamatnostādnes balstītas uz vispārīgām tādu naudas sodu kategorijām, kas noteikti neatkarīgi no konkrētā uzņēmuma apgrozījuma un tādējādi arī no tā ekonomiskā stāvokļa. Pamatnostādnēs ir paredzēta iepriekš noteikta summa vismaz 20 miljonu EUR apmērā par pārkāpumiem, kas kvalificējami kā "sevišķi smagi", neatkarīgi no attiecīgā uzņēmuma izmēra.

26 Šis pārkāpums būtu turpinājies, neraugoties uz to, ka Pamatnostādnēs ir paredzēta iespēja uzlikt atšķirīgus naudas sodus atkarībā no dažādiem apstākļiem, piemēram, izdarītā pārkāpuma rakstura, pārkāpuma izdarītāja faktiskajām ekonomiskajām iespējām radīt būtiskus zaudējumus citiem uzņēmumiem vai konkrētā tirgus nelielās nozīmes. Līdzīga iespēja uzlikt atšķirīgus naudas sodus ir iespējama tikai atbilstoši Pamatnostādnēs paredzētajām kategorijām.

27 Attiecībā uz Komisijas argumentu, ka uzņēmuma ekonomiskais stāvoklis, ko atspoguļo it īpaši tā kopējais apgrozījums, ir tikai viens no kritērijiem, kuri tai jāņem vērā, prasītājs norāda, ka neapstrīd to, ka jāņem vērā vairāki kritēriji, bet gan pārmet Komisijai, ka viņa to nav darījusi attiecībā uz prasītāju. No judikatūras izriet, ka Pamatnostādnes neaizliedz, nosakot naudas sodu, ņemt vērā vai nu konkrēto uzņēmumu kopējo apgrozījumu, vai arī apgrozījumu konkrētā produkta tirgū, "lai tiktu ievēroti vispārējie Kopienu tiesību principi un ja to pieprasa lietas apstākļi" (Pirmās instances tiesas 2002. gada 20. marta spriedums lietā T-23/99 *LR AF 1998/* Komisija, *Recueil*, II-1705. lpp., 283. punkts).

28 Otrkārt, prasītājs apgalvo — paredzot, ka naudas sodu apmēru aprēķina, pamatojoties uz absolūtām summām, Pamatnostādnēs tiek izmantota aprēķināšanas metode, kurā nav ņemts vērā mazo un vidējo uzņēmumu (MVU), piemēram, prasītāja, izmērs. Prasītājs vērš uzmanību uz to, ka tā kopējais apgrozījums 2000. gadā bija 71 miljons EUR un ka Eiropas standarta cinka fosfāta tirgū 2000. gadā tā apgrozījums bija tikai 3,48 miljoni EUR, proti, apmēram 4,9 % no tā kopējā apgrozījuma. Prasītājs piebilst, ka šajā tirgū sasniegto apgrozījumu ir realizējusi kāda maza grupiņa, kuru veido ne vairāk kā seši sadarbības partneri, kam palīdz daži darbinieki. Prasītājs nebija guvis gandrīz nekādus ienākumus no konkrētā produkta un faktiski bieži cieta zaudējumus.

29 Pamatsummas, tostarp vismaz 20 miljoni EUR par "sevišķi smagiem" pārkāpumiem, ir izmantojamas pat tad, ja attiecīgie uzņēmumi ir mazi vai vidēji uzņēmumi.

"Konkrētas [soda naudas] pamatsummas noteikšanas" rezultātā šajā gadījumā prasītājam uzliktais naudas sods salīdzinājumā ar kopējo apgrozījumu bija ievērojami lielāks par to, kāds uzlikts citās līdzīgās lietās, ņemot vērā pārkāpuma smagumu. Šī argumenta pamatojumam prasītājs atsaucas uz vairākiem Komisijas lēmumiem, kuros tā uzlikusi salīdzinoši mazākus naudas sodus (Komisijas 1998. gada 28. janvāra Lēmums 98/273/EK par EKL 85. panta piemērošanas procedūru, IV/35.733 — VW, OV L 124, 60. lpp., turpmāk tekstā — Lēmums *"Volkswagen"*; Komisijas 1998. gada 14. oktobra Lēmums 1999/210/EK par EKL 85. panta piemērošanas procedūru, lieta IV/F-3/33.708 — *British Sugar plc*, lieta IV/F-3/33.709 — *Tate & Lyle plc*, lieta IV/F-3/33.710 — *Napier Brown & Company Ltd*, lieta IV/F-3/33.711 — *James Budgett Sugars Ltd*, OV 1999, L 76, 1. lpp., turpmāk tekstā — "Lēmums *"British Sugar"*"); Komisijas 1998. gada 21. oktobra Lēmums 1999/60/EK par EKL 85. panta piemērošanas procedūru, IV/35.691/E-4 — Siltumizolācijas caurules, OV 1999, L 24, 1. lpp., turpmāk tekstā — "Lēmums "Siltumizolācijas caurules""). Tādējādi prasītājam uzliktais naudas sods salīdzinājumā ar tā apgrozījumu bija 280 reizes lielāks nekā tas, kas noteikts lēmumā *"British Sugar"*. Citiem vārdiem sakot, Pamatnostādnes ir prettiesiskas, jo, pamatojoties uz tām, līdzīgās lietās, ņemot vērā pārkāpuma smagumu, tika uzlikti naudas sodi, kas bija nesamērīgi salīdzinājumā ar apgrozījumu.

30 Atbildot uz Komisijas argumentu, ka tā ņēmusi vērā prasītāja izmēru, nosakot nevis 20 miljonu EUR, bet gan 3 miljonu EUR lielu sākumsummu (skat. šī sprieduma 13. punktu), prasītājs uzsver, ka "vienotas pamatsummas noteikšana" ietekmē naudas sodus un tās rezultātā tiek uzlikti nesamērīgi naudas sodi.

31 Treškārt, prasītājs apgalvo, ka arī Pamatnostādnēs paredzētās pamatsummas paaugstināšana pārkāpuma ilguma dēļ ir prettiesiska. Daži pārkāpumi, proti, aizliegtas vienošanās par kvotām, parasti ilgst vairākus gadus. Sods par šo ilgterminu jau tiek uzlikts tad, kad pārkāpums tiek kvalificēts kā sevišķi smags. Paredzot paaugstināt naudas sodu atkarībā no pārkāpumu ilguma, konkrētie uzņēmumi atbilstoši Pamatnostādnēm tiek sodīti divkārši.

32 Sākumā Komisija izsaka šaubas par to, vai ir pieņemama iebilde par [Pamatnostādņu] prettiesiskumu, ņemot vērā to, ka Pamatnostādnes nav Apstrīdētā lēmuma juridiskais pamatojums. Kaut arī šajā gadījumā naudas sodu aprēķināšanai Komisija ir izmantojusi Pamatnostādnēs paredzēto metodi, Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkts tik un tā bija vienīgais Apstrīdētā lēmuma juridiskais pamats. Tādējādi, pat ja Pamatnostādnes būtu jāatzīst par prettiesiskām, tas nepadarītu Apstrīdēto lēmumu par prettiesisku.

33 Komisija pēc būtības vērš uzmanību uz to, ka no Pirmās instances tiesas 2002. gada 20. marta spriedumiem, kas attiecas uz aizliegtu vienošanos par siltumizolācijas caurulēm, izriet, ka Pamatnostādnēs nav ievērots Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkts (Pirmās instances tiesas 2002. gada 20. marta spriedums lietā T-9/99 *HFB* u.c./Komisija, *Recueil*, II-1487. lpp.; spriedums lietā T-15/99 *Brugg Rohrsysteme*/Komisija, *Recueil*, II-1613. lpp.; spriedums lietā T-16/99 *Lögstör Rör*/Komisija, *Recueil*, II-1633. lpp.; spriedums lietā T-17/99 *KE KELIT*/Komisija, *Recueil*, II-1647. lpp.; spriedums lietā T-21/99 *Dansk Rørindustri*/Komisija, *Recueil*, II-1681. lpp.; spriedums lietā T-28/99 *Sigma Technologie*/Komisija, *Recueil*, II-1845. lpp.; spriedums lietā T-31/99 *ABB Asea Brown Boveri*/Komisija, *Recueil*, II-1881. lpp., un it īpaši šī sprieduma 27. punktā minētais spriedums lietā *LF AF 1998*/Komisija, 223.–232. un 278.–291. punkts). Līdz ar to šī iebilde par prettiesiskumu jānoraida kā nepamatota.

34 Komisija apstrīd tā prasītāja izvirzītā argumenta pamatotību, saskaņā ar kuru Komisijai bija jāņem vērā prasītāja mazais apgrozījums un saskaņā ar kuru tā neievēroja attiecību starp kopējo apgrozījumu un citos lēmumos noteikto naudas sodu. Attiecībā uz salīdzinājumu ar lēmumu *"British Sugar"* Komisija norāda — šķiet, ka prasītājs uzskata, ka Komisijai sākumsumma bija jānosaka vai nu atkarībā no pārkāpuma smaguma, 18 miljonus EUR (sākumsumma lietā *British Sugar*) pareizinot ar 280, proti, 5,04 miljardu EUR apmērā, vai arī tai bija prasītājam noteiktā sākumsumma 3 miljonu EUR apmērā jādala ar 280, par sākumsummu nosakot EUR 10 000. Prasītājs ir aizmirsis, ka Komisijai atbilstoši judikatūrai jebkurā gadījumā ir jānosaka summa, kurai ir pietiekami preventīvs raksturs.

2. *Pirmās instances tiesas vērtējums*

35 Vispirms jāsecina — kaut arī Pamatnostādnes nav Apstrīdētā lēmuma juridiskais pamatojums, jo šis lēmums ir balstīts uz Regulu Nr. 17, tajās vispārīgā un abstraktā veidā ir paredzēta metode, ko Komisija ir izmantojusi, lai noteiktu naudas sodu apmēru (šī sprieduma 27. punktā minētais spriedums lietā *LR AF 1998*/Komisija, 274. punkts). Ņemot vērā juridiskās sekas, ko var radīt tādas rīcības normas kā Pamatnostādnes, un to, ka Pamatnostādnēs ir tādi vispārpiemērojami noteikumi, attiecībā uz kuriem ir skaidrs, ka Komisija tos piemēroja Apstrīdētajā lēmumā, jāsecina, ka starp šo lēmumu un Pamatnostādnēm pastāv tieša saikne. No tā izriet, ka iebilde par prettiesiskumu nav pieņemama.

36 Prasītājs atsaucas uz Pamatnostādņu prettiesiskumu, jo pretēji Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktam, kurā, kā prasītājs norāda, paredzēts, ka naudas sodi jāaprēķina proporcionāli konkrēto uzņēmumu apgrozījumam, Pamatnostādnēs kā sākumsummas ir paredzētas vispārīgas naudas sodu kategorijas, kas noteiktas neatkarīgi no apgrozījuma. Tādējādi netika ņemts vērā tas, ka prasītājs ir mazs vai vidējs uzņēmums. Turklāt pārkāpuma ilgums Pamatnostādnēs ir ņemts vērā divas reizes.

37 Pretēji tam, ko apgalvo prasītājs, Pamatnostādnēs nav iekļauts tāds tiesiskais regulējums par sodiem, kas būtu stingrāks nekā Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktā noteiktais. Pamatnostādnēs iekļautā vispārīgā naudas sodu apmēra aprēķināšanas metode ir balstīta uz diviem Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktā minētiem kritērijiem, proti, pārkāpuma smagumu un tā ilgumu, un tajā ir ievērota maksimālā robeža, kas paredzēta tajā pašā noteikumā, ņemot vērā katra uzņēmuma apgrozījumu (šī sprieduma 27. punktā minētais spriedums lietā *LR AF 1998*/Komisija, 231. un 232. punkts, un Pirmās instances tiesas 2004. gada 29. aprīļa spriedums apvienotajās lietās T-236/01, T-239/01, no T-244/01 līdz T-246/01, T-251/01 un T-252/01 *Tokai Carbon* u.c./Komisija, *Recueil*, II-1181. lpp., 189. un 190. punkts).

38 Pamatnostādnēs Komisija ir izklāstījusi to, kādā veidā tā novērtē ar pārkāpuma smagumu un ilgumu saistītus faktorus, kā arī metodes, kas izmantojamas, lai novērtētu pārkāpumus, ņemot vērā to raksturu un lietas apstākļus. Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktā nav paredzēts, ka naudas soda apmēram jābūt proporcionālam attiecīgā uzņēmuma apgrozījumam. No tā vienkārši izriet, ka gadījumā, ja naudas sods pārsniedz 1 miljonu EUR, tas nedrīkst pārsniegt maksimālo robežu 10 % apmērā no attiecīgā uzņēmuma apgrozījuma (šī sprieduma 27. punktā minētais spriedums lietā *LR AF 1998*/Komisija, 278. punkts).

39 Turklāt Pamatnostādnēs Komisijai ir atļauts attiecīgā gadījumā ņemt vērā īpašo situāciju, kādā atrodas mazie vai vidējie uzņēmumi salīdzinājumā ar uzņēmumiem, kuriem konkrētajā tirgū vai kopumā ir lielāks apgrozījums. Pirmās instances tiesa jau iepriekš šajā sakarā ir nospriedusi, ka, piemērojot Pamatnostādnes, attiecīgo uzņēmumu apgrozījumu var ņemt vērā, apskatot pārkāpuma izdarītāju faktiskās ekonomiskās iespējas radīt būtisku kaitējumu citiem uzņēmumiem un vajadzību naudas sodam nodrošināt pietiekami preventīvu raksturu vai ņemot vērā to, ka liela uzņēmuma rīcībā lielāko daļu laika ir atbilstoša infrastruktūra, lai tas iegūtu juridiska un ekonomiska rakstura informāciju, kas tam ļautu labāk novērtēt rīcības prettiesiskumu un no tās izrietošās sekas, ņemot vērā konkurences tiesības. Attiecīgo uzņēmumu apgrozījumu var ņemt vērā, arī nosakot katra uzņēmuma prettiesiskās rīcības īpašo nozīmi un līdz ar to tās faktisko ietekmi uz konkurenci, it īpaši, ja pastāv ievērojama atšķirība to uzņēmumu izmērā, kas izdarījuši viena veida pārkāpumus. Tāpat arī uzņēmumu apgrozījums var būt norāde uz ekonomiskām vai finansiālām priekšrocībām, ko, iespējams, ieguvuši pārkāpuma izdarītāji, vai citām atbilstošām to īpašībām, kuras attiecīgā gadījumā jāņem vērā (šī sprieduma 33. punktā minētais spriedums lietā *Lögstör Rör*/Komisija, 295. un 296. punkts, un šī sprieduma 33. punktā minētais spriedums lietā *Dansk Rørindustri*/Komisija, 203. punkts).

40 Attiecībā uz prasītāja apgalvojumu, saskaņā ar kuru Pamatnostādnes ir pretrunā Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktam, jo tajās ir paredzēta vienotas likmes summa vismaz 20 miljonu EUR apmērā par sevišķi smagiem pārkāpumiem, pat ja attiecīgais

uzņēmums ir mazs vai vidējs uzņēmums, jāsecina, ka Pamatnostādnēs paredzētās pamatsummas ir tikai "iespējamās [pamatsummas]" (I punkta A apakšpunkts). Tādējādi Komisija var brīvi noteikt pamatsummu, kas ir zemāka par 20 miljoniem EUR. Līdz ar to, kaut arī prasītājs šajā gadījumā ir izdarījis sevišķi smagu pārkāpumu, Komisija par prasītājam uzliktā naudas soda sākumsummu noteica 3 miljonus EUR, kas ir acīmredzami zemāka nekā 20 miljoni EUR, kas Pamatnostādnēs paredzēti par sevišķi smagiem pārkāpumiem (Apstrīdētā lēmuma 309. apsvērums).

41 Attiecībā uz prasītāja argumentu, saskaņā ar kuru Pamatnostādņu piemērošanas rezultātā, ņemot vērā apgrozījumu, tika uzlikti lielāki naudas sodi nekā tie, kas iepriekš tika uzlikti citiem uzņēmumiem līdzīgās lietās, jānorāda, ka uz iepriekšējo Komisijas lēmumu pieņemšanas praksi nevar juridiski balstīties jautājumā par naudas sodiem konkurences jomā (šī sprieduma 27. punktā minētais spriedums lietā LR AF 1998/Komisija, 234. punkts). Tas, ka Komisija iepriekš par attiecīgiem pārkāpumiem piemēroja konkrētus naudas sodus, neliedz tai šo naudas soda apmēru paaugstināt, ievērojot Regulā Nr. 17 norādītos ierobežojumus, ja tas ir nepieciešams, lai nodrošinātu Kopienas konkurences politikas īstenošanu (Tiesas 1983. gada 7. jūnija spriedums apvienotajās lietās no 100/80 līdz 103/80 *Musique diffusion française* u.c./Komisija, *Recueil*, 1825. lpp., 109. punkts, un Pirmās instances tiesas 1998. gada 14. maija spriedums lietā T-304/94 *Europa Carton*/Komisija, *Recueil*, II-869. lpp., 89. punkts).

42 Ja Komisija vienā pārkāpumā iesaistītiem uzņēmumiem uzliek pamatotus naudas sodus atbilstoši pārkāpuma smagumam un ilgumam, tai nevar pārmest to, ka dažiem no šiem uzņēmumiem ir uzlikts lielāks naudas sods attiecībā pret to apgrozījumu, nekā citiem uzņēmumiem iepriekšējās lietās (pēc analoģijas skat. šī sprieduma 27. punktā minēto spriedumu lietā *LR AF 1998*/Komisija, 278. punkts).

43 Jāpiebilst, ka pārkāpuma smagums ir jānosaka, ņemot vērā vairākus elementus, piemēram, lietas īpašos apstākļus, tās situāciju un to, cik preventīvs raksturs ir naudas sodam, neizveidojot saistošu vai izsmeļošu kritēriju sarakstu, kas obligāti

būtu jāņem vērā (Tiesas 1997. gada 17. jūlija spriedums lietā C-219/95 P *Ferriere Nord*/Komisija, *Recueil*, I-4411. lpp., 33. punkts, un šī sprieduma 27. punktā minētais spriedums lietā *LR AF 1998*/Komisija, 236. punkts). Atbilstošie dati, piemēram, attiecīgie tirgi, preces, valstis, uzņēmumi un laika posmi, katrā lietā atšķiras. No tā izriet, ka Komisijai nevajadzētu būt pienākumam uzlikt tādus naudas sodus, kas atbilst tādai pašai proporcionālai daļai no apgrozījuma visās līdzīgajās lietās, ņemot vērā pārkāpuma smagumu (šajā sakarā skat. Pirmās instances tiesas 2004. gada 13. janvāra spriedumu lietā T-67/01 *JCB Service*/Komisija, *Recueil*, II-49. lpp., 187.–189. punkts).

44 Jebkurā gadījumā jāatgādina, ka Pamatnostādnēs paredzētās "vienotas likmes" summas ir tikai orientējošas un ka tādējādi, tās neievērojot, nevarētu rasties samērīguma principa pārkāpums.

45 Attiecībā uz prasītāja argumentu, ka, piemērojot Pamatnostādnes, divreiz tiek ņemts vērā pārkāpuma ilgums, jānorāda, ka Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktā ir skaidri paredzēts, ka, nosakot naudas soda apmēru, jāņem vērā "ne tikai pārkāpuma smagums, bet arī tā ilgums". Ņemot vērā šo frāzi un pat pieņemot, ka parasti daži pārkāpumi tiek uzskatīti par ilgterminā pārkāpumiem, nevar aizliegt Komisijai ņemt vērā to faktisko ilgumu katrā konkrētā gadījumā. Līdz ar to tādu aizliegtu vienošanos zaudējumus radošās sekas, ko, neņemot vērā to, ka šīs aizliegtās vienošanās ir paredzēts saglabāt spēkā ilgu laiku, Komisija ir atklājusi vai par ko dalībnieks ir paziņojis neilgi pēc to faktiskās stāšanās spēkā, noteikti ir vieglākas nekā tad, ja tās faktiski būtu bijušas spēkā ilgāku laiku. Tādējādi jebkurā gadījumā ir svarīgi nošķirt pārkāpuma ilgumu un tā attiecīgo smagumu (šajā sakarā skat. šī sprieduma 37. punktā minēto spriedumu lietā *Tokai Carbon* u.c./Komisija, 259. punkts).

46 No tā izriet, ka iebilde par prettiesiskumu ir jānoraida.

B — *Par atcelšanas pamatiem*

47 Prasītājs izvirza piecus pamatus. Pirmais pamats ir balstīts uz Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkta un Pamatnostādņu pārkāpumu. Otrais pamats ir balstīts uz samērīguma principa pārkāpumu. Trešais pamats ir balstīts uz vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu. Ceturtais pamats ir balstīts uz Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk tekstā — "ECTK") 7. panta pārkāpumu. Piektais pamats ir balstīts uz EKL 253. panta pārkāpumu.

1. *Par pirmo pamatu, kas ir balstīts uz Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkta un Pamatnostādņu pārkāpumu*

48 Prasītājs norāda — ja pieņem, ka Pamatnostādnes atzīstamas par tiesiskām, būtu jāuzskata, ka Komisija tās kļūdaini piemērojusi. Prasītājs uzskata, ka Apstrīdētā lēmuma 3. panta b) punktā ir pieļauts gan Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkta, gan Pamatnostādņu pārkāpums. Šo pamatu veido trīs daļas, kurās prasītājs norāda, ka:

— Komisija nepareizi novērtējusi pārkāpuma smagumu;

— apstāklis, ka Komisija nav ņēmusi vērā to, ka pārkāpums attiecās tikai uz ļoti nelielu prasītāja apgrozījuma daļu, ir uzskatāms par Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkta un Pamatnostādņu pārkāpumu;

— Komisija nav ņēmusi vērā prasītāja ekonomisko stāvokli.

a) *Par pirmo daļu, kas ir balstīta uz kļūdainu pārkāpuma smaguma novērtējumu*

49 Prasītājs uzskata, ka pārkāpuma smagums ir noteicošais faktors, naudas sodu aprēķinot saskaņā ar Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu. Šajā gadījumā Komisija, ņemot vērā pārkāpuma raksturu un ietekmi uz tirgu, to nepareizi kvalificējusi kā "sevišķi smagu" (Apstrīdētā lēmuma 300. apsvērums). Prasītājs norāda, ka Komisija, pirmkārt, nav ņēmusi vērā visus attiecīgos faktus, it īpaši pārkāpuma nelielo apmēru, un, otrkārt, nav pareizi izanalizējusi vērā ņemtos apstākļus. Ja tā pārkāpumus būtu novērtējusi pareizi, tai būtu bijis jāuzliek mazāks naudas sods.

50 Šajā pirmā pamata pirmajā daļā ir iekļauti četri iebildumi, kas balstīti uz to, ka Komisija nepareizi novērtējusi:

— pārkāpuma raksturu;

— pārkāpuma ietekmi uz tirgu;

— krīzi cinka fosfāta nozarē kā atbildību mīkstinošu apstākli;

— to, ka pārkāpums atšķiras no citām aizliegtām vienošanām, kas kvalificētas kā sevišķi smagi pārkāpumi.

Par pārkāpuma raksturu

— Lietas dalībnieku argumenti

51 Prasītājs norāda, ka pārkāpums Komisijai bija jākvalificē kā vidēji smags un ka tādējādi par to bija jāuzliek mazāks naudas sods. Atzīstot, ka aizliegta vienošanās bija nopietns konkurences tiesību pārkāpums, prasītājs tomēr apgalvo, ka konkurencei radītais risks bija salīdzinoši neliels, ņemot vērā aizliegtās vienošanās nebūtisko ietekmi. Prasītājs norāda, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, "nosakot naudas sodu apmēru, jāņem vērā visi tie apstākļi, kam varētu būt nozīme, novērtējot pārkāpuma smagumu" (Pirmās instances tiesas 2000. gada 15. marta spriedums apvienotajās lietās T-25/95, T-26/95, no T-30/95 līdz T-32/95, no T-34/95 līdz T-39/95, no T-42/95 līdz T-46/95, T-48/95, no T-50/95 līdz T-65/95, no T-68/95 līdz T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 un T-104/95 *Cimenteries CBR* u.c./Komisija, *Recueil*, II-491. lpp., 4949. punkts, un šī sprieduma 41. punktā minētais spriedums lietā *Musique diffusion française* u.c./Komisija, 120. un 129. punkts). Iepriekš Komisija bija ņēmusi vērā šo judikatūru. Savukārt šajā gadījumā, kaut arī paziņojumā par iebildumiem tā atzina, ka pastāv apstākļi, kas pierāda pārkāpuma nelielo ietekmi, pēc acīmredzamām izmaiņām savā politikā jautājumā par naudas sodiem tā vēlāk slēpa šos pašus apstākļus, pieņemot Apstrīdēto lēmumu. Komisija savā iebildumu rakstā mainīja viedokli jautājumā par to, kāda nozīme ir [pārkāpuma] nelielajai ietekmei. Komisija piekrita tam, ka šī ietekme bija jāņem vērā, noskaidrojot pārkāpuma smagumu, bet ka faktiski tā neko nemaina tajā apstāklī, ka pārkāpums bija kvalificēts kā "sevišķi smags".

52 Prasītājs norāda iemeslus, kuru dēļ pārkāpumu nevajadzēja kvalificēt kā "sevišķi smagu".

53 Pirmkārt, prasītājs norāda, ka pārkāpums izpaudās kā neformāls nolīgums, kam attiecīgie uzņēmumi nebija paredzējuši īpašu izpildes mehānismu. Kaut arī paziņojumā par iebildumiem prasītājs atzina šo faktu, Komisija Apstrīdētajā lēmumā

naudas sodu tomēr nesamazināja. Savukārt Lēmumā "Polipropilēns" Komisija uzlika mazāku naudas sodu, ņemot vērā to, ka attiecīgie uzņēmumi nebija paredzējuši īpašu izpildes mehānismu [Komisijas 1986. gada 23. aprīļa Lēmuma 86/398/EEK par EEK līguma 85. panta piemērošanas procedūru (IV/31.149 — Polipropilēns) (OV L 230, 1. lpp., turpmāk tekstā — "Lēmums "Polipropilēns"") 108. punkts]. Principā pārkāpums tirgu mazāk ietekmē tad, ja tam nav izstrādāts izpildes mehānisms. Prasītājs noraida to, ka varētu būt pamatots Komisijas arguments, saskaņā ar kuru šī lieta atšķiras no tās, kurā tika pieņemts Lēmums "Polipropilēns", tāpēc, ka nolīguma dalībnieki šajā gadījumā bija pakļauti spiedienam, kam bija tāds pats mērķis un tāda pati ietekme kā formālam izpildes mehānismam. Prasītājs uzskata — tas, ka ne "Polipropilēna" lietā, ne šajā lietā nebija paredzēts neviens saistošs pasākums, kas varētu nodrošināt kvotu ievērošanu, ir noteicošs apstāklis.

54 Atbildot uz argumentu, ka Komisijai nebija pienākuma ņemt vērā savu iepriekšējo praksi, prasītājs apgalvo, ka judikatūrā Komisijai ir uzlikts pienākums ņemt vērā visus tos apstākļus, kam varētu būt nozīme, novērtējot pārkāpuma smagumu (šī sprieduma 51. punktā minētais spriedums lietā *Cimenteries CBR* u.c./Komisija, 4949. punkts). Līdz ar to Komisija nevarēja "patvaļīgi un bez būtiska iemesla" neņemt vērā kritērijus, ko tā iepriekšējos lēmumos atzinusi par atbilstošiem, lai novērtētu pārkāpuma smagumu. Turklāt Komisija sagrozīja Pirmās instances tiesas 1998. gada 14. maija spriedumu lietā *Mayr-Melnhof*/Komisija (T-347/94, *Recueil*, II-1751. lpp.). Prasītājs atzīst, ka šajā spriedumā Pirmās instances tiesa ir atzinusi — "tas vien, ka Komisija savā iepriekšējā lēmumu pieņemšanas praksē uzskatīja, ka daži apstākļi uzskatāmi par atbildību mīkstinošiem apstākļiem, nosakot naudas soda apmēru, nenozīmē to, ka Komisijai ir pienākums sniegt tādu pašu novērtējumu turpmākajos lēmumos" (368. punkts). Prasītājs tomēr uzskata, ka šis paziņojums neietekmē Komisijas pienākumu ņemt vērā visus svarīgos apstākļus. Prasītājs norāda, ka izpildes mehānisma neesamība, konkurences ierobežojumu starp valstīm nepastāvēšana (skat. šī sprieduma 56. punktu) un cenu sekundārā nozīme (skat. šī sprieduma 57. punktu) ir būtiski apstākļi, kas jāņem vērā, lai pareizi novērtētu pārkāpuma smagumu. Prasītājs piebilst, ka Komisija nav ņēmusi vērā nevienu konkrētajiem uzņēmumiem labvēlīgu apstākli, kaut arī tiem bija būtiska nozīme pārkāpuma smaguma novērtēšanā. Prasītājs norāda, ka lietā, kurā taisīts iepriekš minētais spriedums *Mayr-Melnhof*/Komisija, attiecīgajā nozarē pastāvēja krīze, kas it īpaši bija jāņem vērā kā atbildību mīkstinošs apstāklis vai kā objektīva informācija Pamatnostādņu 5. punkta nozīmē un kam ir mazāka nozīme pārkāpuma smaguma novērtēšanā nekā tiem apstākļiem, uz kuriem prasītājs norāda šajā gadījumā. Turklāt

prasītājs apstrīd to, ka, pamatojoties uz šī sprieduma 27. punktā minēto spriedumu *LR AF 1998*/Komisija, Komisija var neievērot savu iepriekšējo lēmumu pieņemšanas praksi. Pirmās instances tiesas izdarītie secinājumi šajā spriedumā bija atbilde uz *LR AF* apgalvojumu, ka izmaiņas iepriekšējā naudas sodu apmērā, ko ievieš Pamatnostādnes, radīja izmaiņas arī atbilstošajā tiesiskajā regulējumā, kas nosaka uzliekamos naudas sodus. Šis spriedums neļauj Komisijai neņemt vērā svarīgus apstākļus, novērtējot pārkāpuma smagumu.

55 Attiecībā uz Komisijas argumentu, saskaņā ar kuru Pirmās instances tiesa savā 1998. gada 14. maija spriedumā lietā *Enso Española*/Komisija (T-348/94, *Recueil*, II-1875. lpp.) konstatējusi, ka izpildes kontroles pasākumu neesamība pati par sevi nav atbildību mīkstinošs apstāklis, prasītājs vērš uzmanību uz to, ka šai judikatūrai nav nozīmes, novērtējot pārkāpuma smagumu. Prasītājs piebilst, ka 1991. gada 17. decembra spriedumā lietā *Enichem Anic*/Komisija (T-6/89, *Recueil*, II-1623. lpp., 269.–271. punkts) Pirmās instances tiesa nosprieda, ka izpildes mehānisma neesamība ir uzskatāma par atbildību mīkstinošu apstākli.

56 Otrkārt, prasītājs norāda, ka aizliegtās vienošanās noteiktās kvotas attiecās tikai uz Eiropu. Attiecīgie uzņēmumi nemēģināja noteikt kvotas pa valstīm, un tādējādi netika sadalīti valstu tirgi. Tā rezultātā konkurencei radītais risks jau sākotnēji tika samazināts. Prasītājs apgalvo, ka Komisija pretēji 1994. gada 30. novembra Lēmumam 94/815/EK par EK līguma 85. panta piemērošanas procedūru (Lieta IV/33.126 un 33.322 — "Cements", OV L 343, 1. lpp., turpmāk tekstā — "Lēmums "Cements""), kurā tā īpašu nozīmi piešķīra tam, ka konkrētie uzņēmumi bija noteikuši kvotas pa valstīm un tādējādi bija sadalījuši valstu tirgus, šajā gadījumā tomēr neņēma vērā šo apstākli, nosakot naudas soda apmēru.

57 Treškārt, pretēji citiem pārkāpumiem, kas kvalificēti kā "sevišķi smagi", nolīgumam par cenām bija sekundāra nozīme. Prasītājs pieļauj to, ka daudzo sanāksmju laikā cenas tika pieminētas, bet precizē, ka it īpaši pārkāpuma sākumposmā diskusijas šajā jautājumā bija saistītas tikai ar sūdzībām par zemākām cenām, kā arī cenu atšķirībām dalībvalstīs. Ar roku rakstītajās piezīmēs, kas veiktas 1994. un 1995. gada sanāksmju laikā, nav nevienas norādes par cenām, jo cenas netika noteiktas aizliegtās vienošanās sākumposmā. Prasītājs norāda — aizliegtā vienošanās, kā Komisija to minējusi paziņojuma par iebildumiem 99. punktā, bija balstīta uz principu, ka "[tiek noteikti] tikai daudzumi, nevis cena". Neraugoties uz to, minimālā cena tika noteikta. Prasītājs piebilst, ka konkrētie uzņēmumi noteica tikai references cenas un ka šādām cenām, kā to atzīst Komisija, principā ir mazāka ietekme nekā [precīzi] noteiktām cenām. Prasītājs norāda, ka tas neapstrīd attiecīgos faktus, bet gan to novērtējumu.

58 Prasītājs kritizē Komisijas apgalvojumu, ka nav lielas atšķirības starp konkrēto aizliegto vienošanos un citām aizliegtām vienošanām, kurās bija paredzētas precīzas vienošanās par cenu un kvotu noteikšanu un to faktisku izpildi. Prasītājs uzstāj, ka konkurences ierobežojumu un integrācijas šķēršļu rašanās risks šajā gadījumā ir ievērojami mazāks.

59 Ceturtkārt, prasītājs apgalvo, ka, izņemot tikai vienu klientu — *Tekno Winter* — un tikai vienu gadījumu, kad par *James Brown* klientiem tika atzīti daži nelieli Apvienotās Karalistes uzņēmumi, klientu sadale nepastāvēja.

60 Komisija savukārt norāda — prasītājs neapgalvo, ka tā pārkāpusi savas izvērtēšanas pilnvaras vai ir pieļāvusi citas kļūdas novērtējumā. Prasītājs tikai vispārīgi norādījis, ka Komisija "patvaļīgi un bez atbilstoša pamatojuma" atkāpusies no savas iepriekšējās lēmumu pieņemšanas prakses.

61 Komisija norāda, ka atbilstoši judikatūrā iekļautajiem principiem, novērtējot pārkāpuma raksturu, tā ņēmusi vērā visus svarīgos apstākļus un secinājusi, ka pārkāpums būtībā kvalificējams kā "sevišķi smags".

62 Komisija uzskata, ka prasītājs nepareizi izpratis attiecīgo judikatūru. Komisija atzīst, ka tai ir pienākums ņemt vērā visus atbilstošos apstākļus, bet apgalvo, ka judikatūra tomēr nenoteic, ka dažu faktisko apstākļu, it īpaši to, uz kuriem prasītājs atsaucas šajā gadījumā, rezultātā sistemātiski būtu jāsamazina naudas soda sākumsumma. No judikatūras izriet, ka nepastāv saistošs vai izsmeļošs to kritēriju saraksts, kas obligāti jāņem vērā. Tas, kāda nozīme ir katram kritērijam, novērtējot pārkāpuma smagumu, bija atkarīgs no konkrētajā gadījumā pastāvošajiem apstākļiem.

63 Komisija apskata jautājumu par iespējamo [pārkāpuma] nelielo ietekmi, uz kuru atsaucas prasītājs, un uzskata, ka tā nemazina pārkāpuma smagumu. Komisija šajā sakarā uzsver, ka tai nekādā ziņā nebija jāievēro sava iepriekšējā lēmumu pieņemšanas prakse.

— Pirmās instances tiesas vērtējums

64 Sākumā ir jānorāda, ka prasītāja mērķis ir tikai panākt naudas soda atcelšanu vai tā apmēra samazināšanu. Prasītājs neapstrīd Apstrīdētā lēmuma 1. pantu un tādējādi atzīst, ka pamatoti ir Komisijas secinājumi, ka prasītāja bijusi aizliegtas vienošanās dalībniece un ka ir pārkāpts EKL 81. pants. Prasītājs savā atbildē uz paziņojumu par iebildumiem ir atzinis, ka netika apstrīdējis lēmumā izklāstītos faktus pēc būtības un līdz ar to tā naudas soda apmērs tika samazināts par 10 % saskaņā ar Paziņojumu par sadarbību (Apstrīdētā lēmuma 360. un 363. apsvērums).

65 Jānoraida arī tas prasītāja arguments, ka Komisija Apstrīdētajā lēmumā slēpusi visus tos apstākļus, kas norādīja uz pārkāpuma nelielo ietekmi un kas bija minēti paziņojumā par iebildumiem. Komisija Apstrīdētajā lēmumā bija ņēmusi vērā visus attiecīgos apstākļus. Pretēji tam, ko apgalvo prasītājs, faktiski Komisijas apgalvojums, ka "nolīgums par tirdzniecību un kvotām visdrīzāk bija uzskatāms par neformālu nolīgumu, kuram tā dalībnieki nepiemēroja nekādu īpašu izpildes mehānismu" (paziņojuma par iebildumiem 67. punkts), pēc būtības ir atkārtoti izteikts Apstrīdētā lēmuma 72. apsvērumā. Apgalvojums, ko prasītājs piedēvē Komisijai, kaut arī patiesībā to ir izteicis *Union Pigments*, saskaņā ar kuru aizliegta vienošanās bija balstīta uz principu, ka "[tiek noteikti] tikai daudzumi, nevis cenas" (paziņojuma par iebildumiem 99. punkts), ir atkārtoti pieminēts Apstrīdētā lēmuma 104. apsvērumā. Turklāt Komisija ir ņēmusi vērā to, ka kvotas tika piemērotas tikai Eiropā un ka konkrētie uzņēmumi nesadalīja savus attiecīgos valstu tirgus (Apstrīdētā lēmuma 267. un 273. apsvērums). Komisija ir ņēmusi vērā arī argumentu, ka aizliegtās vienošanās dalībnieki bija vienojušies tikai par viena klienta apkalpošanu (270. un 277. apsvērums). Turklāt pretēji tam, ko apgalvo prasītājs, Komisija par šiem argumentiem ir izteikusi savu viedokli Apstrīdētajā lēmumā (104., 274. un 290.–298. apsvērums).

66 Jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru pārkāpuma smagums ir jānovērtē, it īpaši ņemot vērā konkurencei radīto ierobežojumu raksturu (skat. Pirmās instances tiesas 2003. gada 9. jūlija spriedumu lietā T-224/00 *Archer Daniels Midland* un *Archer Daniels Midland Ingredients*/Komisija, *Recueil*, II-2597. lpp., 117. punkts un minētā judikatūra).

67 Prasītājs neapstrīd to, ka aizliegtā vienošanās noteica cenas un ka tajā bija paredzētas kvotas Eiropā, un ka vienošanās tika panākta attiecībā uz vismaz viena klienta apkalpošanu. Šajā sakarā ir svarīgi atgādināt, ka pirmie EKL 81. panta 1. punkta a), b) un c) apakšpunktā minēto aizliegtu vienošanos, kas skaidri atzītas par nesaderīgām ar kopējo tirgu, piemēri ir tieši tie, kas izpaužas kā:

"a) tieša vai netieša pirkšanas vai pārdošanas cenas vai citu darījuma nosacījumu noteikšana;

b) ražošanas apjoma, noieta tirgus, tehniskās attīstības vai ieguldījumu ierobežošana vai kontrolēšana;

c) tirgu vai piegādes avotu sadalīšana;

[..]".

68 Tāpēc, it īpaši, ja runa ir par horizontālu aizliegtu vienošanos, šāda veida pārkāpumi judikatūrā tiek kvalificēti kā "īpaši smagi" (Pirmās instances tiesas 1999. gada 11. marta spriedums lietā T-141/94 *Thyssen Stahl*/Komisija, *Recueil*, II-347. lpp., 675. punkts) vai kā "acīmredzami Kopienu konkurences tiesību normu pārkāpumi" (Pirmās instances tiesas 1995. gada 6. aprīļa spriedums lietā T-148/89 *Tréfilunion*/Komisija, *Recueil*, II-1063. lpp., 109. punkts, un 1998. gada 14. maija spriedums lietā T-311/94 *BPB de Eendracht*/Komisija, *Recueil*, II-1129. lpp., 303. un 338. punkts).

69 Svarīgi ir arī atgādināt, ka "sevišķi smagus" pārkāpumus Pamatnostādņu izpratnē veido "galvenokārt horizontāli "cenu karteļu" tipa ierobežojumi un tirgus sadales kvotas vai cita prakse, kas apdraud iekšējā tirgus pareizu darbību, piemēram, tāda prakse, kas paredz valstu tirgu sadali, vai konkrētu uzņēmumu dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana kvazimonopola gadījumā" (1. punkta A apakšpunkta otrās daļas trešais ievilkums).

70 No iepriekš minētā izriet, ka Komisija konkrēto pārkāpumu, ņemot vērā tā raksturu, pamatoti kvalificējusi kā sevišķi smagu. Tomēr jāpārbauda iespējamā pārkāpuma nelielā ietekme, uz ko atsaucas prasītājs.

71 Pirmkārt, attiecībā uz prasītāja argumentu, ka pārkāpums izpaudās kā neformāls nolīgums, kuram konkrētie uzņēmumi nepiemēroja nekādu īpašu izpildes mehānismu, jānorāda, ka, lai starp uzņēmumiem noslēgtu aizliegtu vienošanos varētu atzīt par aizliegtu nolīgumu, nav nepieciešams noslēgt saistošu līgumu. Pietiek ar to, ka attiecīgie uzņēmumi ir izteikuši savu vēlēšanos attiecīgi rīkoties tirgū (Pirmās instances tiesas 2003. gada 11. decembra spriedums lietā T-59/99 *Ventouris/Komisija*, *Recueil*, II-5257. lpp., 52. punkts). Formālu izpildes kontroles pasākumu neesamība ne vienmēr ietekmē pārkāpuma smagumu. Tas, ka prettiesiska aizliegta vienošanās ir izpildīta neformāli, neizslēdz tās efektīvu darbību.

72 Kaut arī Komisija, kā tas norādīts šī sprieduma 41. punktā, Lēmumā "Polipropilēns" samazināja naudas sodu, tās iepriekšējā lēmumu pieņemšanas prakse pati par sevi nav uzskatāma par naudas sodu noteikšanas tiesisko regulējumu konkurences tiesību pārkāpumu gadījumā.

73 Šajā gadījumā attiecībā uz nolīgumu par tirdzniecību un kvotām jānorāda, ka Komisija Apstrīdētajā lēmumā ir atzinusi, ka šis nolīgums "vairāk bija uzskatāms par džentlmeņu vienošanos (*gentlemen's agreement*), jo aizliegtās vienošanās dalībnieki nebija īstenojuši nekādu īpašu lēmumu izpildes mehānismu" (72. apsvērums). Komisija tomēr konstatēja, ka "tirdzniecības kvotu ievērošana tika panākta, izdarot spiedienu uz aizliegtās vienošanās dalībniekiem sanāksmes laikā" (Apstrīdētā lēmuma 72. un 276. apsvērums). Prasītājs neapstrīd, ka laika posmā no 1994. gada marta līdz 1998. gada maijam aizliegtās vienošanās dalībnieki piedalījās sešpadsmit sanāksmēs (Apstrīdētā lēmuma 70. apsvērums) un ka šo sanāksmju laikā attiecīgie uzņēmumi apmainījās ar informāciju par tirdzniecību un apsprieda savas attiecīgās tirgus daļas. Šie uzņēmumi apmainījās ar datiem par cinka fosfāta tirdzniecību, kā starpniekus izmantojot cinka ražotāju apvienības, un tādējādi tie varēja pārbaudīt, vai katrs no uzņēmumiem ievēro tam piešķirto tirgus daļu (69. un 284. apsvērums). Turklāt *Union Pigments* norādīja, ka aizliegtās vienošanās dalībnieki bieži vien strīdējās sanāksmju laikā un apvainoja viens otru nolīgto kvotu pārsniegšanā un ka tādējādi, šo sanāksmju laikā izdarot spiedienu, tika nodrošināta šo kvotu ievērošana (*Union Pigments* paziņojuma 67. punkts). Kaut arī *Trident* apgalvo, ka nepastāvēja nekāda kompensēšanas sistēma, tā tomēr apstiprina, ka aizliegtās vienošanās

dalībnieki sanāksmju laikā apsūdzēja viens otru un sūdzējās viens par otru, ja to tirgus daļas samazinājās (*Trident* paziņojuma 2.4.19. punkts).

74 No Apstrīdētā lēmuma izriet, ka "klientu sadale tika izmantota kā kompensēšanas mehānisms gadījumā, ja uzņēmums nebija izmantojis visu savu kvotu" (72. apsvērums). Šis apgalvojums ir apstiprināts *Union Pigments* paziņojumā, saskaņā ar kuru 1995. gadā klienta *Tekno Winter* (turpmāk tekstā — "*Teknos*") apkalpošanu pārņēma *SNCZ*, lai nodrošinātu *SNCZ* kvotu 24 % apmērā (67. punkts). *Union Pigments* atzīst arī to, ka tā konkrētā laika posmā nemēģināja iegūt jaunus klientus, jo tādā gadījumā citi attiecīgie uzņēmumi būtu vērsušies pret to (*Union Pigments* paziņojuma 77. punkts).

75 Turklāt prasītājs neapstrīd to, ka katru gadu attiecīgo uzņēmumu faktiskās tirgus daļas bija ļoti līdzīgas tām, kas tiem bija piešķirtas (Apstrīdētā lēmuma 72. apsvērums). Tas pierāda, ka nolīguma par tirdzniecību izpildes sistēma faktiski darbojās, kaut arī tam nebija izstrādāta formāla sankciju sistēma.

76 Ir skaidrs, ka attiecībā uz nolīgumiem par cenām un klientu sadali ne Apstrīdētajā lēmumā (skat., piemēram, 285. un 286. apsvērumu), ne arī citos savos dokumentos Komisija nav minējusi īpašu izpildes mehānismu. Tomēr jānorāda, ka no judikatūras izriet, ka Komisijai ir izvērtēšanas pilnvaras, nosakot naudas sodu apmēru, lai sekmētu konkurences tiesību normām atbilstošu uzņēmumu rīcību (Pirmās instances tiesas 1995. gada 6. aprīļa spriedums lietā T-150/89 *Martinelli*/Komisija, *Recueil*, II-1165. lpp., 59. punkts, un šī sprieduma 66. punktā minētais spriedums lietā *Archer Daniels Midland* un *Archer Daniels Midland Ingredients*/Komisija, 56. punkts). Ņemot vērā attiecīgā pārkāpuma raksturu un šī sprieduma 68. un 71. punktā minēto judikatūru, kā arī tā sekas un ietekmi (skat. šī sprieduma 111.–118. un 119. punktu), Pirmās instances tiesa uzskata, ka Komisija šajā gadījumā nav pārkāpusi šīs izvērtēšanas pilnvaras.

77 Otrkārt, attiecībā uz prasītāja argumentu, ka konkurencei radītais risks bija ierobežots, jo aizliegtās vienošanās noteiktās kvotas attiecās tikai uz Eiropas tirgu, ir svarīgi atgādināt, ka pārkāpumi, kuru mērķis ir valstu tirgu sadale, Pamatnostādnēs minēti tikai kā piemērs pārkāpumiem, ko var kvalificēt kā sevišķi smagus (1. punkta A apakšpunkta otrās daļas trešais ievilkums). Turklāt Pirmās instances tiesa jau iepriekš šī sprieduma 66. punktā minētajā spriedumā lietā *Archer Daniels Midland* un *Archer Daniels Midland Ingredients*/Komisija ir nospriedusi, ka aizliegtu vienošanos, kurā ir noteikta mērķa cena, nevar kvalificēt kā sevišķi smagu pārkāpumu tikai tāpēc vien, ka runa ir par pasaules mēroga aizliegtu vienošanos, kuras rezultātā netika sadalīti kopējā tirgū ietilpstošie valstu tirgi (123.–125. punkts). Šāda pati argumentācija attiecināma arī uz šo gadījumu.

78 Šajā gadījumā nevar ņemt vērā to, ka Lēmumā "Cements", uz kuru atsaucas prasītājs, valstu tirgu sadali Komisija kvalificējusi kā sevišķi smagu pārkāpumu. Kaut arī tās aizliegtās vienošanās rezultātā, par kuru ir strīds šajā lietā, tika sadalīti valstu tirgi, Komisija būtu varējusi uzlikt vēl lielāku naudas sodu. Šajā sakarā jānorāda, ka Pamatnostādnēs ir paredzēts, ka "katrā no minētajām kategorijām, jo īpaši attiecībā uz smagiem un sevišķi smagiem pārkāpumiem, piedāvāto naudas sodu apmērs dod iespēju uzņēmumiem piemērot diferencētu pieeju, ņemot vērā izdarīto pārkāpumu raksturu" (1. punkta A apakšpunkta trešā daļa).

79 Turklāt jānorāda, ka *Union Pigments* uzskata, ka pirmajā sanāksmē par aizliegto vienošanos 1994. gada 24. martā tā nolēmusi, ka "cenām valstīs nevajadzētu būt pārāk atšķirīgām, lai novērstu, ka preces tiek iepirktas ārpus vienas valsts robežām un ievestas tajā" (*Union Pigments* paziņojuma 51. un 74. punkts). Līdz ar to šķiet, ka attiecīgie uzņēmumi šajā gadījumā bija paredzējuši zināmā mērā sadalīt valstu tirgus.

80 Treškārt, attiecībā uz argumentu, ka pārkāpumu nevajadzēja kvalificēt kā sevišķi smagu, jo nolīgumam par cenām bija tikai sekundāra nozīme un tajā bija paredzētas tikai references cenas, kam būtībā bija daudz mazāka ietekme nekā skaidri noteiktām

cenām, jāatgādina, ka Komisija Apstrīdētajā lēmumā nolēma, ka aizliegtās vienošanās dalībnieki bija vienojušies par cinka fosfāta "minimālajām" un/vai "vēlamajām" cenām (65. apsvērums).

81 Cenas, kaut arī tikai orientējošas cenas noteikšana ietekmē konkurenci, jo ļauj visiem aizliegtās vienošanās dalībniekiem pietiekami skaidri paredzēt, kāda būs to konkurentu cenu politika (Tiesas 1972. gada 17. oktobra spriedums lietā 8/72 *Vereeniging van Cementhandelaren*/Komisija, *Recueil*, 977. lpp., 21. punkts). Kopumā šādas aizliegtas vienošanās tieši ietekmē galvenos konkurences rādītājus attiecīgajā tirgū (šī sprieduma 68. punktā minētais spriedums lietā *Thyssen Stahl*/Komisija, 675. punkts). Izsakot kopīgu vēlēšanos savām precēm noteikt konkrētas cenas, attiecīgie ražotāji vairs nav neatkarīgi savas politikas noteicēji tirgū, tādējādi apdraudot arī Līgumā paredzētajos konkurences noteikumos iestrādāto koncepciju (šī sprieduma 68. punktā minētais spriedums lietā *BPB de Eendracht*/Komisij,a 192. punkts).

82 Ņemot vērā šos apsvērumus, konkrēto aizliegto vienošanos nevar nekvalificēt kā sevišķi smagu pārkāpumu tikai tāpēc vien, ka tajā ir noteiktas references cenas (šajā sakarā skat. šī sprieduma 66. punktā minēto spriedumu lietā *Archer Daniels Midland* un *Archer Daniels Midland Ingredients*/Komisija, 118.–120. punkts).

83 Attiecībā uz prasītāja argumentu par to, ka nolīgumam par cenām bija tikai "sekundāra" nozīme, Pirmās instances tiesa norāda — tāpēc vien, ka Komisija ir paziņojusi, ka tirdzniecības kvotu noteikšana bija nolīguma "stūrakmens" (Apstrīdētā lēmuma 66. apsvērums), nolīgums par cenām nav uzskatāms par sekundāras nozīmes nolīgumu. Vienošanās par kvotām, vienošanās par klientiem un vienošanās par cenu noteikšanu ir vienas un tās pašas aizliegtas vienošanās trīs aspekti. Aizliegtas vienošanās [ietekmes] smagums jānovērtē vispārīgi. Ņemot vērā šajā gadījumā izdarītā pārkāpuma raksturu, Komisijai bija tiesības to kvalificēt kā sevišķi smagu.

84 Jebkurā gadījumā Pirmās instances tiesa uzskata, ka vienošanās par cenām bija svarīgs aizliegtās vienošanās aspekts. Komisija, starp citu, ir savākusi rakstiskus pierādījumus, kas pierāda, ka vēlamās cenas tika apspriestas vairākās sanāksmēs, kas saistītas ar aizliegto vienošanos (Apstrīdētā lēmuma 134., 139., 140., 162., 178. un 186. apsvērums). Turklāt pretēji tam, ko apgalvo prasītājs, kopš 1994. gada vienošanās par cenām bija viens no aizliegtās vienošanās elementiem. No visiem attiecīgajiem uzņēmumiem tikai prasītājs administratīvā procesa laikā norādīja, ka šī vienošanās stājās spēkā tikai 1996. gadā (Apstrīdētā lēmuma 268. apsvērums). Kā jau tas norādīts iepriekš šajā spriedumā, *Union Pigments* uzskata, ka attiecīgie uzņēmumi pirmajā sanāksmē, kas notika 1994. gada 24. martā, bija nolēmuši, ka cenām nevajag būt pārāk atšķirīgām dažādās valstīs (*Union Pigments* paziņojuma 51. punkts). Arī no *Trident* paziņojuma (2.4.24. punkta) izriet, ka katrā aizliegtās vienošanās sanāksmē tika noteiktas cenas. Pirmo sanāksmju dokumentārais apliecinājums nav tik apjomīgs kā vēlāk notikušo sanāksmju dokumentārais apliecinājums. Tomēr 1995. gada 27. marta sanāksmes dienaskārtība liecina par nodomu apspriest cenu attīstību Vācijā, Francijā, Beniluksa valstīs, Apvienotajā Karalistē, ziemeļvalstīs, Amerikas Savienotajās Valstīs un pārējā pasaules daļā (Apstrīdētā lēmuma 121. apsvērums).

85 Ceturtkārt, no tā, ka, izņemot vienu klientu *Teknos* un tikai vienu gadījumu, kad par *James Brown* klientiem tika atzīti daži nelieli Apvienotās Karalistes uzņēmumi, klientu sadale nepastāvēja, nevar secināt, ka Komisijai nebija tiesības šo pārkāpumu kvalificēt kā sevišķi smagu.

86 Prasītājs nenoliedz, ka tā klients bija *Teknos*, kas bija viens no astoņiem galvenajiem krāsu ražotājiem Rietumeiropā (Apstrīdētā lēmuma 52. apsvērums).

87 Attiecīgie uzņēmumi regulāri apspriedās par to, kurš sniegs pakalpojumus šim klientam un tie visi šim klientam preces piegādāja pēc kārtas (Apstrīdētā lēmuma 68., 96. un 97. apsvērums un *Union Pigments* paziņojuma 63. un 67. punkts). Šiem uzņēmumiem bija elastīga klientu sadales sistēma, lai nodrošinātu, ka *Teknos* "neko nenojaustu par nolīgumu" (Apstrīdētā lēmuma 99. un 100. apsvērums). Pirmās

instances tiesa secina, ka šis nolīgums tika noslēgts par cenu, kas piedāvājama *Teknos*, un ka tika panākta vienošanās par to, ka neviens cits ražotājs kā tikai tas, kuram bija pienākusi "kārta" apkalpot klientu, nevarēja noteikt cenu, kas ir zemāka par to, par kuru bija panākta vienošanās (Apstrīdētā lēmuma 96. apsvērums un *Trident* paziņojuma 2.4.22. punkts).

88 Prasītājs arī neapstrīd to, ka par *James Brown* klientiem tika atzīti daži nelieli uzņēmumi (Apstrīdētā lēmuma 180. un 277. apsvērums). Pati sabiedrība *James Brown* nenoliedz šo klientu sadali.

89 Jānorāda, ka Komisija, pamatojoties uz *Union Pigments* 1995. gada 30. marta paziņojumu, apstiprina, ka tika apspriests, kurš apkalpos *Jotun* (Apstrīdētā lēmuma 277. apsvērums). Kaut arī šajā paziņojumā nav tieši minēts, kura sabiedrība apkalpos *Jotun*, prasītājs šo apgalvojumu neapstrīd tieši. *Jotun* arī ir viens no astoņiem galvenajiem krāsu ražotājiem Rietumeiropā (Apstrīdētā lēmuma 52. apsvērums).

90 No tā izriet, ka Komisija pamatoti secinājusi, ka notikusi atsevišķu klientu sadale. Pamatojoties uz to, ka šī sadale attiecās tikai uz dažiem, nevis visiem tirgū esošajiem klientiem, nevar apšaubīt secinājumu, ka attiecīgā aizliegtā vienošanās bija sevišķi smags pārkāpums.

91 Ņemot vērā šos apsvērumus, ir jānoraida prasītāja iebildums, saskaņā ar kuru attiecīgais pārkāpums būtībā nav sevišķi smags pārkāpums.

Par pārkāpuma ietekmi

— Lietas dalībnieku argumenti

92 Vispirms prasītājs vērš uzmanību uz to, ka Komisija savu secinājumu par to, ka pārkāpums ir sevišķi smags, balstījusi galvenokārt uz pārkāpuma ietekmi uz tirgu. Prasītājs apgalvo, ka Komisija šajā sakarā ir pieļāvusi kļūdas novērtējumā. Saskaņā ar judikatūru Komisijai, novērtējot pārkāpuma smagumu, vajadzēja ņemt vērā apstākļus, ko varētu uzskatīt par ietekmi uz tirgu (šī sprieduma 51. punktā minēto spriedumu lietā *Cimenteries CBR* u.c./Komisija, 4949. punkts). Komisija atbilstoši šai judikatūrai savā iepriekšējā lēmumu pieņemšanas praksē ir apstiprinājusi to, ka neliela ietekme uz tirgu, kā arī vienotas nolīgumu piemērošanas neesamība ir tādi apstākļi, kam var būt nozīme, novērtējot pārkāpuma smagumu (Lēmuma "Polipropilēns" 108. punkts un Komisijas 1998. gada 9. decembra Lēmums 1999/271/EK par EK līguma 85. panta piemērošanas procedūru, IV/34.466 — "Grieķijas prāmji", OV L 109, 24. lpp., turpmāk tekstā "Lēmums "Grieķijas prāmji"", 162. punkts). Lēmumā "Grieķijas prāmji" Komisija atzina — tas, ka dalībnieki atsevišķus nolīgumus par cenām nepiemēroja pilnībā un radīja cenu konkurenci, nosakot atšķirīgas atlaides, bija iemesls tam, lai pārkāpumu kvalificētu kā smagu, nevis sevišķi smagu. Šajā gadījumā savukārt Komisija neņēma vērā ne to, ka konkrētie nolīgumi netika sīki izpildīti, ne arī to, ka tie ļoti nelielā mērā ietekmēja tirgu.

93 Pirmkārt, attiecībā uz pārkāpuma īstenošanu prasītājs norāda, ka Komisija kļūdaini konstatējusi, ka nolīgumu par cenām attiecīgie uzņēmumi bija rūpīgi izpildījuši. Pirmkārt, Komisija savu secinājumu par nolīgumu par cenām īstenošanu bija balstījusi uz *Trident* paziņojumu, ka tā izstrādātā cenu tabula atspoguļoja nolīgtās cenas (Apstrīdētā lēmuma 285. apsvērums). Tādējādi Komisija bija sagrozījusi šo paziņojumu. Faktiski arī *Trident*, ņemot vērā savu pieredzi, atzina, ka "sanāksmēs apspriestās cenas netika ievērotas un parasti tika atzīts, ka tirdzniecība tika veikta, piedāvājot cenu, kas zemāka par nolīgto references cenu" (*Trident* paziņojuma 2.4.25. punkts). Šis apgalvojums tika apstiprināts *Union Pigments* paziņojumā,

saskaņā ar kuru, pirmkārt, faktiski nebija iespējams noteikt cenas un, otrkārt, Skandināvijas valstīs references cenas netika ievērotas (60. punkts). Tas vien, ka *Trident* savā cenu katalogā bija norādījis orientējošās cenas, ņemot vērā apstākļus, neļāva secināt, ka konkrētie nolīgumi tika rūpīgi piemēroti.

94 Otrkārt, attiecīgie uzņēmumi standarta cinka fosfātu pārdeva par cenu, kas zemāka par nolīgto cenu, un regulāri piešķīra cenu atlaides. Prasītāja noteiktās cenas bija acīmredzami zemākas par references cenām, ko noteica aizliegtā vienošanās. Cinka oksīda, proti, cinka cenas bija izšķirošās, nosakot cinka fosfāta cenas, jo tās bija būtisks ražošanas izmaksu elements. Cinka cenas stipri svārstījās laika posmā no 1990. līdz 2000. gadam. Prasītājs apgalvo, ka šo cenu pieaugums 1997. gadā bija saistīts ar ievērojamu cinka cenas pieaugumu, nevis ar references cenu neievērošanu. *Trident* nodeva Komisijai dokumentus, kas pierāda, ka attiecīgie uzņēmumi savas preces regulāri pārdeva par cenu, kas zemāka par nolīgto cenu. Treškārt, attiecīgajiem uzņēmumiem bija pienākums saglabāt zemākas cenas, it īpaši ņemot vērā risku, ka attiecīgās preces varētu tikt importētas no trešām valstīm. Pretēji Komisijas secinājumiem attiecīgie uzņēmumi nebija ievērojuši nolīgumus par cenām. Prasītājs norāda, ka Komisija savā iebildumu rakstā nav izteikusi savu viedokli par iepriekš izklāstītajiem argumentiem.

95 Lēmumā "Grieķijas prāmji" Komisija nebija nolēmusi samazināt naudas sodu un pārkāpumu kvalificēt kā smagu, nevis sevišķi smagu tikai tāpēc vien, ka nolīgumi netika pilnībā izpildīti. Komisijai šajā gadījumā vajadzēja ievērot šo praksi. Atbildot uz argumentu, saskaņā ar kuru Komisijai nav saistoša sava iepriekšējā lēmumu pieņemšanas prakse, prasītājs atkārtoti apgalvo, ka Komisijai jāņem vērā visi apstākļi, kam varētu būt nozīme, novērtējot pārkāpuma smagumu, tostarp faktori, ko tā atzinusi par atbilstošiem savos iepriekšējos lēmumos. Pirmās instances tiesas judikatūrā ir apstiprināts, ka pārkāpuma faktiskā ietekme uz tirgu jāņem vērā, aprēķinot naudas sodu (Pirmās instances tiesas 1998. gada 14. maija spriedums lietā

T-308/94 *Cascades*/Komisija, *Recueil*, II-925. lpp., 172. un turpmākie punkti). Attiecībā uz Komisijas argumentu, ka naudas sods jāsamazina tikai tad, ja nolīgumu nav piemērojis neviens no tā dalībniekiem, prasītājs norāda, ka jāņem vērā pat tas, ka tikai viens nolīguma dalībnieks nav izpildījis nolīgumu. Šajā gadījumā tas, ka nolīgums par cenām netika piemērots, bija jāņem vērā, lai samazinātu naudas soda apmēru.

96 Otrkārt, Komisija ir kļūdaini novērtējusi arī aizliegtās vienošanās ietekmi uz tirgu. Pirmkārt, prasītājs apstrīd Komisijas secinājumu, ka pārkāpums faktiski ietekmēja tirgu, jo attiecīgo uzņēmumu darbība aptvēra 90 % no EEZ tirgus. Kaut arī [pārkāpumā] iesaistītie uzņēmumi darbojās lielākajā tirgus daļā, pārkāpums nebija saistīts ar pārveidotu cinka fosfātu, bet gan tikai ar standarta cinka fosfātu, kura tirdzniecība veido tikai 55 % no Eiropas cinka fosfāta tirgus. Tādējādi pārkāpums ietekmēja tikai daļu no Eiropas cinka fosfāta tirgus. Attiecībā uz Komisijas argumentu, saskaņā ar kuru pārveidota cinka fosfāta pircēju skaita palielināšanās uzskatāma par faktisku ietekmi uz tirgu, prasītājs norāda, ka, pirmkārt, šis arguments netika minēts Apstrīdētajā lēmumā un, otrkārt, šis secinājums neko nemaina tajā apstāklī, ka pārkāpums skāra tikai daļu no tirgus un ka tādējādi ietekme jo vairāk tika samazināta. Otrkārt, attiecīgie uzņēmumi nav sasnieguši savus galvenos mērķus. Prasītājs šajā sakarā norāda, ka, pirmkārt, tā kā tirgus netika sadalīts pa valstīm, dažādās dalībvalstīs pastāvēja "liela konkurence par klientiem un tā rezultātā — arī par tirgus daļām". Prasītājs ir iesniedzis tabulas, lai pierādītu, ka pastāvēja būtiskas atšķirības tā veiktajā tirdzniecībā dažādās dalībvalstīs un tādējādi arī liela konkurence konkrētajā tirgū. Otrkārt, klientu sadale bija ārkārtas pasākums, ko paredzēja aizliegtā vienošanās. Visbeidzot, references cenas netika sasniegtas; tas pierāda to, ka pastāvēja liela konkurence.

97 Prasītājs apgalvo, ka aizliegtās vienošanās ietekme bija maza vairāku iemeslu dēļ. Pirmkārt, cinka fosfāta pircēji ir lieli uzņēmumi, kam ir liela ietekme gadījumā, kad notiek vienošanās par cenu, un kas sistemātiski cenšas atrast izdevīgākos

piedāvājumus. Atbildot uz Komisijas argumentu, ka šī pirktspēja nemaina aizliegtās vienošanās ietekmi uz tirgu, prasītājs norāda, ka pārkāpumiem ir daudz mazāka ietekme tad, ja pretējai pusei tirgū ir ietekmīgs stāvoklis, nevis tad, ja pircēji ir mazāk ietekmīgi. Otrkārt, citu konkurentu klātbūtne tirgū un no trešām valstīm ievestu aizstājējproduktu, tostarp kalcija fosfāta, esamība radīja ievērojamu spiedienu uz standarta cinka fosfāta cenu. Treškārt, prasītājs atkārtoti norāda, ka pārkāpuma izdarīšanas laikā cinka fosfāta cena lielā mērā bija atkarīga no cinka cenas un ka būtiskas cinka cenas svārstības ietekmēja cinka fosfāta cenu. Nolīgums par cinka fosfāta cenu patiesībā nevarēja radīt nekādas sekas. Ceturtkārt, cinka fosfāts veidoja tikai nelielu daļu no galaprodukta izmaksām, proti, 0,8 %. Ar nolīgumiem izdarītās nelielās izmaiņas tādējādi faktiski negatīvi neietekmēja krāsu cenu vai pat patērētājus. Šajā sakarā prasītājs vērš uzmanību uz to, ka, pretēji iepriekšējai Komisijas praksei, šajā gadījumā tā nav pārbaudījusi, vai patērētājiem tika nodarīts kaitējums.

98 Atbildot uz Komisijas apgalvojumu, saskaņā ar kuru neliela ietekme ir svarīgs elements, kas jāņem vērā, analizējot pārkāpuma smagumu, prasītājs norāda — tas nekādā ziņā nemaina to, ka, nosakot pārkāpuma smagumu, Komisijai jāņem vērā tā faktiskā ietekme uz tirgu. Jo pārkāpums mazāk ietekmē tirgu, jo mazāk tas kvalificējams kā smags pārkāpums (šī sprieduma 95. punktā minētais spriedums lietā *Cascades*/Komisija, 172. un turpmākie punkti).

99 Visbeidzot, prasītājs norāda, ka "it īpaši" nolīgumu faktiska nepiemērošana jāuzskata par atbildību mīkstinošu apstākli, pamatojoties uz kuru naudas sodu var samazināt saskaņā ar Pamatnostādņu 3. punktu. Savā replikā prasītājs savukārt norāda, ka argumenti, ko tas izvirza šīs pirmā pamata daļas pamatojumam, attiecas "uz to, vai, novērtējot pārkāpuma smagumu, kā atbildību mīkstinošs apstāklis jāņem vērā, ka nolīgums netika pilnībā piemērots un ka pārkāpumam bija neliela ietekme", nevis uz to, ka nolīgumi faktiski netika piemēroti.

100 Komisija apgalvo, ka tai nav jāsamazina naudas soda pamatsumma, kaut arī visas nolīguma daļas nav īstenotas, un tādēļ, ka iecerētie rezultāti tirgū netika sasniegti pilnībā. Komisija piebilst, ka nepastāv pilnīgs to kritēriju saraksts, kas jāņem vērā, novērtējot pārkāpuma smagumu.

101 Komisija noliedz, ka tās secinājumi būtu kļūdaini. Pirmkārt, Komisija atgādina, ka tās secinājums par pārkāpuma īstenošanu bija saistīts ne tikai ar cenu noteikšanu, bet arī ar tirgus daļu sadali un vienošanos par vismaz viena klienta apkalpošanu (Apstrīdētā lēmuma 72., 284., 286. un 287. apsvērums), proti, apstākļiem, ko prasītājs neapšaubīja. Par orientējošo cenu faktisku izmantošanu liecina ne tikai *Trident* paziņojums, saskaņā ar kuru tā izstrādātā cenu tabula atspoguļoja nolīgtās cenas (Apstrīdētā lēmuma 285. apsvērums), bet arī tas, ka prasītāja vidējā cena atbilda vēlamajai Vācijai noteiktajai cenai ar zināmu laika nobīdi. Jebkurā gadījumā, pat ja netika piemērotas precīzas orientējošās cenas, tas nenozīmē, ka prasītājs nav piedalījies nolīgumu īstenošanā. Vienojoties par tirgus kvotām un plānotajām cenām, attiecīgajiem uzņēmumiem bija zināma rīcības brīvība klientu izmantošanā. No judikatūras izriet, ka uzņēmums, kura rīcība neatbilst tai, par ko bija panākta vienošanās, noslēdzot aizliegtu vienošanos, var vienkārši censties to izmantot savā labā (šī spieduma 95. punktā minētais spriedumas lietā *Cascades*/Komisija, 230. punkts). Līdz ar to šajā gadījumā jautājums nav par "prettiesisko nolīgumu faktisku nepiemērošanu" Pamatnostādņu nozīmē.

102 Otrkārt, Komisija apstrīd apgalvojumu par to, ka tā ir kļūdaini novērtējusi aizliegtās vienošanās ietekmi uz tirgu. Pirmkārt, kaut arī pārkāpums bija saistīts tikai ar standarta cinka fosfātu, nevis pārveidotu cinka fosfātu, vienalga aizliegtā vienošanās faktiski reglamentēja cinka fosfāta ražošanu pasaules mērogā. Kaut arī pārkāpums rosināja klientus izvēlēties pārveidotā cinka fosfāta iepirkšanu, šo apstākli vajadzēja uzskatīt par faktiskām pārkāpuma sekām. Otrkārt, Komisija atgādina, ka tā Apstrīdētajā lēmumā ir atzinusi, ka attiecīgo uzņēmumu izvirzītie mērķi netika pilnībā sasniegti (297. apsvērums). Neraugoties uz to, pārkāpums būtiski ietekmēja tirgu. Par šo ietekmi liecina, pirmkārt, tas, ka attiecīgo uzņēmumu faktiski iegūtās

tirgus daļas faktiski bija identiskas daļām, kas tiem tika piešķirtas, noslēdzot nolīgumu par daudzumiem (Apstrīdētā lēmuma 72. apsvērums), un, otrkārt, tas, ka prasītāja vidējās cenas precīzi atbilda ieteicamajām cenām ar zināmu laika nobīdi. Šī vidējo cenu attīstība liecināja arī par to, ka, pat ja cinka cenas svārstības būtu ietekmējušas cinka fosfāta cenu, tas nekādā veidā nebūtu mainījis aizliegtās vienošanās dalībnieku papildus veikto pasākumu sekas. Jebkurā gadījumā, kaut arī cinka fosfāta cena bija atkarīga tikai no cinka cenas, prasītājs nebija paskaidrojis, kāpēc aizliegtā vienošanās noteica ieteicamās cenas četru gadu laika posmam (Apstrīdētā lēmuma 92.–94., 104., 274. un 285. apsvērums).

103 Attiecībā uz prasītāja norādītajiem iemesliem, kuru dēļ pārkāpumam bija neliela ietekme, Komisija norāda, ka pat tādas ierobežotas sekas, kuru pastāvēšanu prasītājs apstiprina, ir būtiskas, nosakot pārkāpuma smagumu. Komisija tomēr apstrīd argumentus, ko prasītājs izvirzījis šajā sakarā.

— Pirmās instances tiesas vērtējums

104 Pamatnostādņu 1. punkta A apakšpunktā Komisija nepārprotami apņēmusies, novērtējot pārkāpuma smagumu, ņemt vērā ne tikai atbilstošo pārkāpuma raksturu un attiecīgā ģeogrāfiskā tirgus mērogu, bet arī tā faktisko ietekmi uz tirgu, ja to var noteikt. Šajā gadījumā visi šie kritēriji ir pieminēti Apstrīdētā lēmuma 300. apsvērumā.

105 Pretēji tam, ko apgalvo prasītājs, Komisija savu secinājumu par pārkāpuma smagumu nav balstījusi "galvenokārt" uz tā ietekmi. Komisija pārkāpuma ietekmei

nav piešķīrusi lielāku nozīmi kā citiem apstākļiem. Tā mazinājusi faktiskās ietekmes nozīmi, pirmkārt, vēršot uzmanību uz to, ka bija "ārkārtīgi grūti" konstatēt šāda veida aizliegtas vienošanās ietekmi (279. apsvērums), un, otrkārt, ņemot vērā to, ka attiecīgie uzņēmumi nebija pilnībā sasnieguši savus mērķus (297. apsvērums).

106 Jāatgādina, ka saskaņā ar judikatūru, lai novērtētu pārkāpuma faktisko ietekmi uz tirgu, Komisijai jāatsaucas uz konkurenci, kāda būtu pastāvējusi, ja nebūtu izdarīts pārkāpums (skat. šī sprieduma 66. punktā minēto spriedumu lietā *Archer Daniels Midland* un *Archer Daniels Midland Ingredients*/Komisija, 150. punkts un minētā judikatūra).

107 Attiecībā uz nolīgumu par tirdzniecības kvotām Pirmās instances tiesa norāda, ka Komisijai bija tiesības secināt, ka tas tika "rūpīgi" izpildīts (skat. šī sprieduma 73. un 74. punktu un Apstrīdētā lēmuma 72., 284. un 287. apsvērumu). Kā tas ir norādīts šī sprieduma 75. punktā, ir skaidrs, ka katru gadu "faktiskās piecu ražotāju tirgus daļas bija ļoti līdzīgas tām, kas tiem tika piešķirtas" (Apstrīdētā lēmuma 72. apsvērums). No tā izriet, ka Komisija pamatoti ir secinājusi, ka nolīgums par tirdzniecības kvotām ietekmēja tirgu. Jāpiebilst, ka tiesas sēdes laikā prasītājs atzina, ka šis nolīgums ietekmēja konkurenci tādā veidā, ka tā rezultātā tika panākta lielāka cenu stabilitāte (skat. arī Apstrīdētā lēmuma 114. apsvērumu). Panākot tirgus daļu stabilitāti, vairs nebija vajadzības piemērot agresīvu cenu samazināšanas politiku, kas tika piemērota cenu kara laikā pirms aizliegtās vienošanās noslēgšanas (skat. Apstrīdētā lēmuma 74., 75., 114. un 115. apsvērumu).

108 Prasītājs apgalvo, ka valstu tirgos pastāvošās tirdzniecības izmaiņas liecina par to, ka nolīgumam nebija nekādas ietekmes. Šajā sakarā jāatgādina, ka kvotas tika noteiktas tikai Eiropas mērogā. Tādējādi, kaut arī tirdzniecībā valstī pastāvēja izmaiņas, tas neko nemaina tajā apstāklī, ka Eiropas kvotas tika ievērotas.

109 Šajos apstākļos vienošanās par kvotām, kas ir aizliegtās vienošanās "stūrakmens" (Apstrīdētā lēmuma 66. apsvērums), faktiskā ietekme uzskatāma par atbilstoši pierādītu.

110 Attiecībā uz vienošanos par cenām Komisija Apstrīdētajā lēmumā apstiprina, ka arī tas tika rūpīgi izpildīts (283. un 285. apsvērums). Prasītājs apstrīd šo apgalvojumu.

111 Jāatgādina, ka Komisija pamatoti vērsa uzmanību uz to, ka konkrētais nolīgums attiecās uz mērķa cenu (skat. šī sprieduma 80. punktu). Nolīguma, kas attiecas uz mērķa cenu, nevis uz konkrētām cenām, īstenošana nenozīmē, ka būtu tikusi piemērota cena, kas atbilst nolīgtajai orientējošajai cenai, bet drīzāk, ka dalībnieki cenšas sasniegt savu mērķa cenu (šī sprieduma 66. punktā minētais spriedums lietā *Archer Daniels Midland* un *Archer Daniels Midland Ingredients*/Komisija, 271. punkts).

112 Pirmās instances tiesa uzskata, ka šajā gadījumā lietas dalībnieki centās sasniegt savu mērķa cenu. Cenas apmērs tika apspriests katrā sanāksmē, un tika noteiktas ieteicamās cenas (skat. šī sprieduma 84. punktu). Šādas cenu noteikšanas rezultātā noteikti tika izkropļota konkurence tirgū. Pircējiem tādējādi bija ierobežotas iespējas ietekmēt cenu (šajā sakarā skat. Pirmās instances tiesas 1999. gada 20. aprīļa spriedumu apvienotajās lietās no T-305/94 līdz T-307/94, no T-313/94 līdz T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-329/94 un T-335/94 *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija, *Recueil*, II-931. lpp., 745. punkts). Turklāt, kā tas ir norādīts šī sprieduma 81. punktā, cenas noteikšana, kaut arī tā būtu tikai orientējoša cena, ietekmē konkurenci tāpēc, ka ļauj visiem aizliegtās vienošanās dalībniekiem pietiekami skaidri paredzēt, kāda būs to konkurentu cenu politika (šī sprieduma 81. punktā minētais spriedums lietā *Vereeniging van Cementhandelaren*/Komisija, 21. punkts).

113 Turklāt Komisijai bija tiesības atsaukties uz norādījumiem, ko *Britannia* un *Trident* sniegušas attiecībā uz savām likmēm, lai pamatotu savu secinājumu par to, ka nolīgums par cenām tika izpildīts. Šie norādījumi gandrīz pilnībā atbilst sanāksmēs noteiktajām minimālajām cenām (skat arī *Trident* paziņojuma 2.4.25. punktu un Apstrīdētā lēmuma 92. un 285. apsvērumu). *Trident* atzina, ka šie norādījumi ir pamats, kas jāņem vērā, vienojoties ar klientu par cenu (*Trident* paziņojuma 2.4.26. punkts). No šīm likmēm izriet, ka norādījumos paredzētās cenas atbilst "minimālajām cenām" un ka tās nav "jāsamazina, iepriekš neapspriežoties ar [darbinieka vārds]", proti, personu, kas *Trident* (iepriekš *Britannia*) vārdā piedalījās sanāksmēs, kuras tika rīkotas saistībā ar aizliegto vienošanos. Kaut arī Komisija nav pierādījusi, ka visi attiecīgie uzņēmumi bija devuši šādus norādījumus, Pirmās instances tiesa uzskata, ka *Trident* un *Britannia* norādījumi ir svarīgs pierādījums (šajā sakarā skat. Pirmās instances tiesas 1991. gada 17. decembra spriedumu lietā T-7/89 *Hercules Chemicals*/Komisija, *Recueil*, II-1711. lpp., 340.–342. punkts, un šī sprieduma 95. punktā minēto spriedumu lietā *Cascades*/Komisija, 194. punkts).

114 Jāpiebilst, ka *Trident* apstiprina, ka attiecīgie uzņēmumi sanāksmju laikā diezgan bieži sūdzējušies par pārdošanas cenu apmēru. Tie šajā sakarā ieteicamās cenas izmantoja kā atskaites punktu (*Trident* paziņojuma 2.4.27. un 3.1.2. punkts).

115 No tā izriet, ka, kaut arī Komisija nav detalizēti pierādījusi, ka nolīgums par cenām tika "rūpīgi" izpildīts, un kaut arī tā nav norādījusi uz īpašu izpildes mehānismu (skat. šī sprieduma 76. punktu), Komisija varēja secināt, ka šis nolīgums tika izpildīts.

116 Attiecībā uz nolīguma par cenām ietekmi Pirmās instances tiesa norāda, ka *Union Pigments* un *Trident*, kas ir attiecīgie uzņēmumi, kuri visvairāk sadarbojās ar Komisiju (Apstrīdētā lēmuma 366. apsvērums), vairākas reizes konstatēja, ka ar šo nolīgumu vai nu tika panākta cenu "konsekvence", vai arī tā rezultātā tirgū pastāvošās cenas pieauga. Šie uzņēmumi atzina, ka viena no aizliegtās vienošanās dalībniekiem radītajām priekšrocībām bija cenu kara beigas (*Union Pigments*

paziņojuma 49. punkts un *Trident* paziņojuma 3.1.1. punkta c) apakšpunkts; skat. arī Apstrīdētā lēmuma 84. un 103. apsvērumu). No tā izriet, ka aizliegtās vienošanās noslēgšanas rezultātā cenas tirgū paaugstinājās. Jānorāda arī, ka no *Union Pigments* 1995. gada 30. marta paziņojuma, kas tika sniegts faktisko apstākļu rašanās brīdī, izriet, ka ieteikto cenu rezultātā pieauga tirgū pastāvošās cenas. Tajā pašā paziņojumā *Union Pigments* kā vienu no aizliegtās vienošanās radītajām priekšrocībām ir minējis to, ka tas varēja "noteikt augstākas cenas 1995. gada 1. ceturksnī". *Union Pigments* savā paziņojumā apstiprināja, ka gadu pēc gada aizliegtās vienošanās rezultātā, izņemot Ziemeļvalstis, tika panākta aizvien lielāka cenu "konsekvence" (*Union Pigments* paziņojuma 73. punkts). Prasītājs apstiprina, ka, pēc *Union Pigments* domām, bija "faktiski neiespējami" noteikt cenu un ka Skandināvijas valstīs references cenas netika ievērotas. Šajā sakarā jānorāda, ka savā paziņojumā *Union Pigments* norādīja, ka bija "grūti", nevis "faktiski neiespējami" nodrošināt, ka cenas neatšķiras dažādās valstīs naudas cenas svārstību dēļ (*Union Pigments* paziņojuma 60. punkts).

117 Kā jau to ir norādījis prasītājs, *Trident* konstatēja, ka sanāksmēs apspriestās cenas netika pilnībā ievērotas un ka kopumā tika pieļauts, ka tirdzniecībai tiek izmantotas cenas, kas ir zemākas par nolīgtajām references cenām (*Trident* paziņojuma 2.4.25. punkts). Komisija Apstrīdētajā lēmumā ir ņēmusi vērā argumentu, saskaņā ar kuru pārdošanas cenas neatbilda pilnībā ieteicamajām cenām (275., 291. un 297. apsvērums). Pirmās instances tiesa šajā sakarā norāda, ka aizliegtā vienošanās noteica tikai mērķa cenas, nevis konkrētas cenas. No tā, ka uzņēmumi savas preces pārdeva par cenu, kas zemāka par references cenu, nevajadzētu secināt, ka aizliegtā vienošanās neietekmēja tirgu. Karteļa dalībnieki guva labumu tāpēc, ka abpusēji zināja cenu tendences, kam bija būtiska nozīme, attiecīgi vienojoties ar klientiem par cenu. Turklāt jānorāda, ka *Trident* atzīst, ka tā paziņojumam pievienotās tabulas pierāda, ka kopš 1995. gada sākuma šīs vidējās cenas bija augstākas nekā iepriekš. *Trident* uzskata — varēja secināt, ka augstāku cenu saglabāšanās tika panākta saistībā ar aizliegto vienošanos rīkoto sanāksmju rezultātā (*Trident* paziņojuma 3.2.7. punkts). *Trident* apstiprina arī to, ka šo pārdošanas cenu atšķirības atbilda ieteicamajām cenām, ko paredzēja aizliegtā vienošanās (*Trident* paziņojuma 2.4.26. un 3.2.5. punkts).

118 Tādējādi no objektīviem secinājumiem, ko izteikuši galvenie uzņēmumi, kas sadarbojušies ar Komisiju, izriet, ka ieteiktās cenas ietekmēja tirgus cenas (šajā sakarā skat. šī sprieduma 112. punktā minēto spriedumu lietā *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija 746. un 747. punktu).

119 Prasītājs apgalvo, ka aizliegtās vienošanās ietekme bija neliela dažādu citu iemeslu dēļ.

120 Pirmkārt, attiecībā uz prasītāja argumentu, ka cinka fosfāta pircēji ir lieli uzņēmumi, kam ir liela ietekme gadījumā, kad notiek vienošanās par cenu, un kas sistemātiski centās atrast izdevīgākos piedāvājumus, jāsecina, ka Komisija Apstrīdētajā lēmumā nav apgalvojusi pretējo (51., 52. un 339. apsvērums). Neraugoties uz pircēju ekonomiskajām iespējām, Komisija varēja secināt, ka attiecīgā aizliegtā vienošanās izkropļoja konkurenci.

121 Otrkārt, prasītājs apstiprina, ka citu konkurentu klātbūtne tirgū un no trešām valstīm ievestu aizstājējproduktu, tostarp kalcija fosfāta, esamība radīja ievērojamu spiedienu uz standarta cinka fosfāta cenu. Prasītājs apgalvo, ka standarta cinka fosfāts veido tikai 55 % no Eiropas cinka fosfāta tirgus un ka tādējādi pārkāpums varēja ietekmēt tikai daļu no tirgus. Savā atbildē uz Pirmās instances tiesas uzdotu jautājumu Komisija atzīst, ka tā nav sīki izanalizējusi attiecīgo tirgu, un apstiprina, ka lēmums attiecas tikai uz standarta cinka fosfātu. Kaut arī Apstrīdētajā lēmumā Komisija ir atsaukusies uz daļējiem aizstājējiem, tostarp kalcija fosfātu un pārveidotiem cinka fosfātiem (Apstrīdētā lēmuma 45. un 46. apsvērums), tā nav pārbaudījusi, cik lielā mērā šie aizstājēji tiek izmantoti, un nav noskaidrojusi, vai standarta cinka fosfāts ietilpst tajā pašā tirgū, kurā ietilpst šie aizstājēji.

122 Vispirms jānorāda, ka Komisijai ir pienākums precizēt tirgu lēmumā, kas ir pieņemts saskaņā ar EKL 81. pantu, tad, ja, neprecizējot tirgu, nav iespējams noteikt, vai līgums, uzņēmumu apvienību lēmums vai saskaņotas darbības var ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm un to mērķis vai sekas ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci kopējā tirgū (Pirmās instances tiesas 1998. gada 15. septembra spriedums apvienotajās lietās T-374/94, T-375/94, T-384/94 un T-388/94 *European Night Services* u.c./Komisija, *Recueil*, II-3141. lpp., 93.–95. punkts un 105. punkts, un 2000. gada 6. jūlija spriedums lietā T-62/98 *Volkswagen*/Komisija, *Recueil*, II-2707. lpp., 230. punkts). Jāpiebilst, ka to preču apgrozījums, attiecībā uz kurām tika izdarīts pārkāpums, ir objektīvs apstāklis, kas pamatoti norāda uz to, kāda ir pārkāpuma ietekme uz ierasto konkurenci (Pirmās instances tiesas 1999. gada 11. marta spriedums lietā T-151/94 *British Steel*/Komisija, *Recueil*, II-629. lpp., 643. punkts, un 2003. gada 9. jūlija spriedums lietā T-220/00 *Cheil Jedang*/Komisija, *Recueil*, II-2473. lpp., 91. punkts).

123 Šajā gadījumā prasītājs apstrīd tikai pārkāpuma ietekmes precīzo apmēru (skat. šī sprieduma 94. punktu). Prasītājs gan savos rakstiskajos dokumentos, gan tiesas sēdē atzina (skat. šī sprieduma 107. punktu), ka pārkāpums ietekmēja tirgu.

124 Turklāt ir skaidrs, ka attiecīgie uzņēmumi kontrolēja 90 % no standarta cinka fosfāta tirgus. Pat ja pieņem, ka konkrēto produktu tirgū ir sastopami arī citi produkti, attiecīgie uzņēmumi kontrolēja lielu šī tirgus daļu. Tā kā Komisija iesniedza konkrētus pierādījumus par pārkāpuma ietekmi uz tirgu (šī sprieduma 107.–118. punkts), it īpaši objektīvus pašu ražotāju apsvērumus faktisko apstākļu rašanās brīdī, Pirmās instances tiesa uzskata, ka Komisija ir pietiekami pierādījusi pārkāpuma ietekmi. Šajā sakarā jāatgādina, ka Komisija Apstrīdētajā lēmumā samazināja pārkāpuma ietekmi (skat. šī sprieduma 105. punktu).

125 Apstrīdētajā lēmumā, atbildot uz *SNCZ* argumentu, ka cinka fosfāta iespējamā aizstājamība ar citiem produktiem pierāda, ka pārkāpumam nebija faktiskas

ietekmes, Komisija konstatē, pirmkārt, ka minētā aizstājamība nav pierādīta, un, otrkārt, ka *SNCZ* atzīst, ka kalcija fosfāts vienmēr tiek izmantots tikai salīdzinoši nelielā daudzumā (Apstrīdētā lēmuma 297. apsvērums). Ceļot šo prasību, prasītājs nav iesniedzis pierādījumus tam, ka iespējamie aizstājējprodukti radīja "ievērojamu spiedienu uz standarta cinka fosfāta cenu". Savukārt *Union Pigments* ir skaidri secinājis, ka prasītājs standarta cinka fosfātam vēlējās noteikt augstāku cenu, lai pārveidotu cinka fosfātu padarītu konkurētspējīgāku (*Union Pigments* paziņojuma 59. punkts un *Union Pigments* 1995. gada 25. marta paziņojums). Tādējādi nevar piekrist prasītāja argumentam, ka aizstāšanas risks mazināja aizliegtās vienošanās sekas. Turklāt jāņem vērā, ka no *Union Pigments* paziņojuma izriet, ka imports no trešām valstīm bija neliels (*Union Pigments* paziņojuma 33. un 34. punkts).

126 Treškārt, attiecībā uz prasītāja apgalvojumu, ka tā cenu pieaugums 1997. gadā bija saistīts ar cinka cenas lielo pieaugumu, nevis references cenas piemērošanu, jānorāda, ka Komisija Apstrīdētajā lēmumā skaidri apstiprina, ka vairāki faktori var ietekmēt konkrētā produkta cenas attīstību (Apstrīdētā lēmuma 279. apsvērums). Prasītājs it īpaši atzīst, ka cinka fosfāta cena ļoti lielā mērā bija atkarīga no cinka cenas (339. apsvērums). Komisija pamatoti secināja, ka šo faktoru nevajadzēja novērtēt pārāk augstu. Līdz ar to cinka cena 1997. gadā tika būtiski paaugstināta tikai vienu reizi, kaut gan aizliegtā vienošanās bija spēkā kopš 1994. gada (Apstrīdētā lēmuma 340. apsvērums). Turklāt, kaut arī 1997. gadā cinka cena ļoti paaugstinājās, no prasības pieteikuma 6. pielikuma izriet, ka 1997. gada beigās šī cena arī stipri samazinājās, prasītāja noteiktajai cinka fosfāta cenai tomēr nesamazinoties (skat. arī Apstrīdētā lēmuma 340. apsvērumu).

127 Jebkurā gadījumā, lai noteiktu vispārējo naudas soda līmeni, vērā ņemamas sekas ir nevis sekas, kas radušās no faktiskās rīcības, ko izdarījis uzņēmums, bet gan sekas, kas radušās visa tā pārkāpuma rezultātā, kurā uzņēmums piedalījies (Tiesas 1999. gada 8. jūlija spriedums lietā C-49/92 P Komisija/*Anic Partecipazioni*, *Recueil*,

I-4125. lpp., 152. punkts, un šī sprieduma 66. punktā minētais spriedums lietā *Archer Daniels Midland* un *Archer Daniels Midland Ingredients*/Komisija, 160. un 167. punkts).

128 Ceturtkārt, prasītājs norāda, ka cinka fosfāta cena veido tikai nelielu daļu no galaprodukta izmaksām, proti, 0,08 %, un ka ar aizliegto vienošanos izdarītās nelielās izmaiņas tādējādi faktiski negatīvi neietekmēja krāsu cenu vai pat patērētājus. Kaut arī Komisija nav apstrīdējusi, ka cinka fosfāta cena veido tikai nelielu daļu no galaprodukta izmaksām (Apstrīdētā lēmuma 48. un 53. apsvērums), no Apstrīdētā lēmuma neizriet, ka tā ņēmusi vērā šo faktoru, lai noteiktu naudas sodu apmēru. Saskaņā ar judikatūru produkta vērtība attiecīgā gadījumā var būt viens no pārkāpuma smaguma novērtēšanas elementiem (šī sprieduma 41. punktā minētais spriedums lietā *Musique diffusion française* u.c./Komisija, 120. un 121. punkts). Šajā gadījumā Pirmās instances tiesa neuzskata, ka Komisijai vajadzēja ņemt vērā šo faktoru, lai noteiktu pārkāpuma smagumu un, it īpaši, lai novērtētu pārkāpuma sekas. Tas, ka cinka fosfāta cena veido tikai nelielu daļu no galaprodukta izmaksām, neietekmē pārkāpuma smagumu un, kā to norāda Komisija, neko nemaina tajā apstāklī, ka tirgus apstākļi klientiem tika izkropļoti. Ja cinka fosfāta cenai būtu bijusi daudz lielāka nozīme galaprodukta izmaksās, pārkāpumam būtu bijušas vēl smagākas sekas. Turklāt, lai Komisija pārkāpumu varētu kvalificēt kā sevišķi smagu, tai nav jāpierāda, ka aizliegtā vienošanās radījusi kaitējumu patērētājiem.

129 Kaut arī Komisija nenorāda uz īpašu nolīguma par klientiem izpildes mehānismu (skat. šī sprieduma 76. punktu), Pirmās instances tiesa uzskata, ka šis nolīgums vismaz zināmā mērā tika izpildīts. Šajā nolīgumā bija paredzēta cena, kas piedāvājama *Teknos*, un tika panākta vienošanās, ka neviens cits kā tikai tas ražotājs, kuram bija pienākusi "kārta" apkalpot klientu, nevarēja noteikt cenu, kas ir zemāka par to, par kuru bija panākta vienošanās (skat. šī sprieduma 87. punktu). Tas, ka tika aizliegts pārdot preces klientam par cenu, kas zemāka par nolīgto cenu, jo šo klientu bija paredzēts apkalpot citam uzņēmumam, nepārprotami ietekmēja ierasto konkurenci.

130 Runājot par visiem nolīgumiem kopumā, kā Komisija to norādījusi Apstrīdētajā lēmumā (298. apsvērums), minētā prakse pastāvēja vairāk nekā četrus gadus. Līdz ar to ir maz ticams, ka ražotāji tajā laikā uzskatīja, ka šī prakse bija pilnībā neefektīva un nelietderīga (šajā sakarā skat. šī sprieduma 112. punktā minēto spriedumu lietā *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija, 748. punkts). Šajā sakarā jāpiebilst — ir skaidrs, ka aizliegtās vienošanās noslēgšanas iemesls bija cenu karš un viens no tās mērķiem bija cenu kara izbeigšana. Kā tas norādīts šī sprieduma 116. punktā, priekšrocības, kas attiecīgajiem uzņēmumiem tika dotas kā aizliegtās vienošanās dalībniekiem, bija šī cenu kara beigas (*Union Pigments* paziņojuma 49. punkts un *Trident* paziņojuma 3.1.1. punkta c) apakšpunkts; skat. arī Apstrīdētā lēmuma 84. un 103. apsvērumu). Pirmās instances tiesa uzskata — apstāklis, ka uzņēmumi vairāk nekā četrus gadus bija aizliegtās vienošanās dalībnieki, pierāda arī to, ka galvenokārt tā panāca šī cenu kara beigas. No tā izriet, ka attiecīgie uzņēmumi pielīdzināja savas cenas, lai panāktu, ka darījumu cenas ir augstākas par tām, kādas būtu dominējušas, ja aizliegtā vienošanās nebūtu noslēgta.

131 Visbeidzot, prasītājs savā prasības pieteikumā kā uz atbildību mīkstinošu apstākli ir atsaucies uz to, ka pārkāpums faktiski netika īstenots.

132 Kā jau tas izriet no judikatūras, gadījumā, ja pārkāpumu ir izdarījuši vairāki uzņēmumi, jānoskaidro katra atsevišķa uzņēmuma atbilstošā dalības pakāpe pārkāpumā (Tiesas 1975. gada 16. decembra spriedums apvienotajās lietās no 40/73 līdz 48/73, 50/73, no 54/73 līdz 56/73, 111/73, 113/73 un 114/73 *Suiker Unie* u.c./Komisija, *Recueil*, 1663. lpp., 623. punkts, un šī sprieduma 127. punktā minētais spriedums lietā Komisija/*Anic Partecipazioni*, 150. punkts), lai noteiktu, vai attiecībā uz tiem pastāv atbildību pastiprinoši vai mīkstinoši apstākļi.

133 Pamatnostādņu 3. punktā ("atbildību mīkstinoši apstākļi") ir iekļauts nepilnīgs to apstākļu saraksts, kurus var ņemt vērā, lai samazinātu naudas soda pamatsummu, tostarp nolīgumu faktiska neīstenošana (3. punkts otrais ievilkums). Šajā sakarā jānoskaidro, vai, pamatojoties uz prasītāja norādītajiem apstākļiem, var pierādīt, ka laika posmā, kurā prasītājs bija prettiesisko nolīgumu dalībnieks, tas faktiski

izvairījās no šo nolīgumu piemērošanas, tirgū veicot konkurētspējīgu darbību (šajā sakarā skat. šī sprieduma 51. punktā minēto spriedumu lietā *Cimenteries CBR* u.c./Komisija, 4872.–4874. punkts, un šī sprieduma 66. punktā minēto spriedumu lietā *Archer Daniels Midland* un *Archer Daniels Midland Ingredients*/Komisija, 268. punkts).

134 Prasītājs nekādā veidā nav pierādījis, ka tas faktiski izvairījās no aizliegtās vienošanās īstenošanas, tirgū veicot konkurētspējīgu darbību. Prasītājs neapstrīd ne savu dalību saistībā ar aizliegto vienošanos rīkotajās sanāksmēs, ne arī to, ka ar attiecīgajiem uzņēmumiem apmainījies ar informāciju par veikto tirdzniecību. Prasītājs piedalījās nolīgumā par tirdzniecību un nolīgumā par klientu sadali. Pirmās instances tiesa jau iepriekš noraidīja prasītāja apgalvojumu, saskaņā ar kuru tas neīstenoja nolīgumu par cenām. No tā izriet, ka šim argumentam nevar piekrist.

135 No visiem iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka Komisija pamatoti uzskatīja, ka aizliegtā vienošanās radīja konkrētas sekas.

Par to, ka nozarē pastāvošā krīze nav ņemta vērā kā atbildību mīkstinošs apstāklis

— Lietas dalībnieku argumenti

136 Prasītājs pārmet Komisijai, ka tā kā atbildību mīkstinošu apstākli nav ņēmusi vērā Eiropas cinka fosfāta nozarē pastāvošo krīzi. Iepriekš Komisija uzskatīja, ka strukturāla rakstura krīzes pastāvēšana bija atbildību mīkstinošs apstāklis, nosakot naudas soda apmēru (Komisijas 1999. gada 8. decembra Lēmums 2003/382/EK par EK līguma 81. panta piemērošanas procedūru, IV/E-1/35.860-B — Bezšuvju tērauda

caurules, OV 2003, L 40, 1. lpp., turpmāk tekstā — "Lēmums "Bezšuvju tērauda caurules"", un Komisijas 1998. gada 21. janvāra Lēmuma 98/247/EOTK par EOTK līguma 65. panta piemērošanas procedūru, lieta IV/35.814 — Sakausējuma uzcenojums, OV 1998, L 100, 55. lpp., turpmāk tekstā — Lēmums "Sakausējuma uzcenojums", 83. punkts). Cinka fosfāta ražošanas nozares ekonomiskā situācija bija ļoti līdzīga tai krīzes situācijai, kas aprakstīta Lēmumā "Sakausējuma uzcenojums", kurā, ņemot vērā nozarē pastāvošo sarežģīto situāciju, naudas sods tika samazināts par 10–30 %. Krīze cinka fosfāta tirgū bija daudz lielāka un pastāvēja visā laika posmā, kad tika izdarīts pārkāpums. Cinka cena, kas bija vispārīgi zināma, jo cinks tika kotēts izejmateriālu biržā, nepārtraukti bija pakļauta svārstībām. Prasītājs apgalvo, ka cinka fosfāta pircēju ekonomiskās ietekmes dēļ cinka cenas biežais pieaugums tikai mazliet varēja ietekmēt šos pircējus, kuri savukārt izdarīja lielu spiedienu uz cinka fosfāta ražotājiem, lai nodrošinātu, ka cinka cenu samazinājums ietekmē šos pircējus. Prasītājs apstiprina, ka krīzi saasināja daži iepriekš aprakstītie apstākļi, tostarp risks, kas saistīts ar importu par zemākām cenām no valstīm, kas atrodas ārpus EEZ, un tas, ka standarta cinka fosfāts aizvien biežāk tika aizstāts ar kalcija fosfātu. Tā rezultātā prasītāja apgrozījums no standarta cinka fosfāta tirdzniecības 90. gadu laikā samazinājās apmēram par 20 %.

137 Prasītājs atgādina, ka lielākā daļa darbojošos cinka fosfāta ražotāju ir apstiprinājuši, ka nozarē pastāvēja ekonomikas krīze (apstrīdētā lēmuma 337. apsvērums). No Apstrīdētā lēmuma izrietēja, ka Komisija pati ir atzinusi, ka ekonomiskā situācija tirgū bija sarežģīta (Apstrīdētā lēmuma 339. apsvērums). Tomēr tā atteicās atzīt, ka šī krīze bija atbildību mīkstinošs apstāklis, pamatojoties uz kuru varēja samazināt naudas sodu. Tā rīkojoties, Komisija neievēroja ne Kopienas judikatūru (Pirmās instances tiesas 1992. gada 10. marta spriedums lietā T-12/89 *Solvay*/Komisija, *Recueil*, II-907. lpp., 340. punkts), ne arī savu attiecīgo iepriekšējo lēmumu pieņemšanas praksi.

138 Komisija apstrīd šo iebildumu, norādot, ka tā nekādā ziņā nav atzinusi, ka cinka fosfāta tirgū bija strukturāla krīze (Apstrīdētā lēmuma 339. un 340. apsvērums). Turklāt Komisija norāda, ka tās veiktā iespējamās tirgus krīzes analīze ir komplekss ekonomisks novērtējums un ka tādējādi, Kopienas tiesai veicot kontroli, jāpārbauda tikai tas, vai ir ievērotas procesuālās normas un normas par pamatojuma norādīšanu, kā arī faktisko apstākļu saturiskā pareizība, acīmredzamas kļūdas novērtējumā neesamība un pilnvaru ļaunprātīgas izmantošanas neesamība (Tiesas 1998. gada 28. maija spriedums lietā C-7/95 P *Deere*/Komisija, *Recueil*, I-3111. lpp., 34. punkts). Prasītājs nav izvirzījis šādus pamatus vai iebildumus.

— Pirmās instances tiesas vērtējums

139 Pirmās instances tiesa uzskata, ka prasītājs savu argumentu nevar balstīt uz iespējamo krīzi, kura pastāvēja cinka fosfāta nozarē. Šajā sakarā jāatgādina, ka šī sprieduma 33. punktā minētajā spriedumā lietā *Lögstör Rör*/Komisija (319. un 320. punkts), kas taisīts lietā "Siltumizolācijas caurules", Pirmās instances tiesa nosprieda, ka Komisijai attiecīgās nozares sliktais finansiālais stāvoklis nebija jāuzskata par atbildību mīkstinošu apstākli. Pirmās instances tiesa ir apstiprinājusi, ka turpmāk Komisijai nebūt nav jāievēro sava iepriekšējā prakse tikai tāpēc vien, ka iepriekšējās lietās tā kā atbildību mīkstinošu apstākli ir ņēmusi vērā nozares ekonomisko situāciju (Pirmās instances tiesas 1992. gada 10. marta spriedums lietā T-13/89 *ICI*/Komisija, *Recueil*, II-1021. lpp., 372. punkts). Kā Komisija to ir pamatoti norādījusi, parasti karteļi tiek izveidoti tad, kad kādā nozarē pastāv grūtības (šī sprieduma 37. punktā minētais spriedums lietā *Tokai Carbon* u.c./Komisija, 345. punkts).

140 Jebkurā gadījumā pretēji tam, ko apgalvo prasītājs, Komisija nepieļāva, ka cinka fosfāta nozarē pastāv krīze. Komisija tikai norādīja, ka ekonomiskā situācija bija sarežģīta, jo tirgus jau bija pilnībā izveidojies un tas lielā mērā bija atkarīgs no cinka cenas un no klientu pirktspējas (Apstrīdētā lēmuma 339. apsvērums). Tā savukārt neuzskatīja, ka tirgū pastāvēja strukturālas problēmas. Turklāt, kā tas ir norādīts lēmuma 340. apsvērumā, 1997. gadā cinka metāla cena būtiski paaugstinājās tikai

vienu reizi, kaut gan aizliegtā vienošanās bija spēkā jau kopš 1994. gada. Jāpiebilst, ka no lietas materiāliem neizriet, ka konkrētajā tirgū pastāvēja ļoti lielas grūtības.

Par salīdzinājumu ar citām aizliegtām vienošanām

— Lietas dalībnieku argumenti

141 Prasītājs norāda, ka, pārbaudot jaunākās lietas, kurās Komisija pārkāpumus ir kvalificējusi kā sevišķi smagus, redzams, ka pārkāpums, par kuru ir runa šajā lietā, neietilpst šajā kategorijā. Šīs jaunākās lietas atšķiras no šīs lietas ar daudz labāku organizāciju, ar to, ka tajās tikuši izmantoti daudz efektīvāki līdzekļi, un ar daudz būtiskāku ietekmi uz tirgu (šī sprieduma 56. punktā minētā sprieduma lietā "Cements" 65. punkts, šī sprieduma 29. punktā minētā Lēmuma "Siltumizolācijas caurules" 63. punkts un Komisijas 2001. gada 21. novembra Lēmums 2003/2/EK par EK līguma 81. panta un EEZ līguma 53. panta piemērošanas procedūru (Lieta COMP/E-1/37.512 — Vitamīni, OV L 6, 1. lpp., turpmāk tekstā — "Lēmums "Vitamīni"")).

142 Komisijai nevajadzēja šo lietu klasificēt tajā pašā kategorijā, kurā tā klasificēja iepriekš minētās lietas. Pirmkārt, šajā gadījumā iesaistītie uzņēmumi nenoteica kvotas dažādām valstīm un neaizsargāja savas valsts tirgu. Otrkārt, konkrētais pārkāpums neskāra visu attiecīgo produktu sēriju, bet gan tikai parasto cinka fosfātu. Treškārt, ņemot vērā to, ka cinka fosfāta cena veido tikai nelielu daļu no krāsu, proti, vienīgo produktu, kurā var izmantot cinka fosfātu, izmaksām, tā nozīme krāsu tirgū bija maza un nevienam no patērētājiem netika nodarīts kaitējums. Ceturtkārt, cenām bija tikai sekundāra nozīme, un nebija paredzēts nekāds sods. Prasītājs apgalvo, ka Komisija ir atzinusi, ka šī sprieduma 141. punktā minētajās lietās izdarītie pārkāpumi bija vēl smagāki nekā tas, par kuru ir runa šajā lietā. Tādējādi prasītājs nesaprot, kāpēc Komisija tam uzlika naudas sodu, kas ir daudz augstāks nekā tie, ko tā uzlika

iepriekš minētajās lietās. Kā piemēru prasītājs norāda, ka tam uzliktais naudas sods salīdzinājumā ar tā kopējo apgrozījumu ir 21 reizi lielāks nekā tas, kas uzlikts aizliegtās vienošanās "līderim" lietā "Siltumizolācijas caurules".

143 Komisija atspēko šo iebildumu, norādot, ka attiecīgais pārkāpums jau iepriekš ticis kvalificēts kā sevišķi smags, ņemot vērā tā priekšmetu, tirgus kvotu piešķiršanu un cenu noteikšanu, kas attiecas uz visu EEZ. Komisija atzīst, ka tā saskaņā ar sevišķi smagu pārkāpumu kategorijai [noteiktiem kritērijiem] un atbilstoši Pamatnostādnēm varēja ņemt vērā to, ka prasītāja minētās aizliegtās vienošanās raksturo tādas papildu īpašības, kas saistībā ar tiem izdarītos pārkāpumus padarīja par smagākiem, līdz ar to prasītāja izdarītos pārkāpumus nevajadzēja klasificēt smagu pārkāpumu kategorijā. Komisija atgādina, ka prasītājam noteiktā sākumsumma ir viszemākā no iespējamajām summām, kas Pamatnostādnēs paredzētas attiecībā uz smagiem pārkāpumiem. Attiecībā uz prasītāja apgalvojumu, saskaņā ar kuru Komisija tam uzlikusi smagāku naudas sods nekā uzņēmumiem citās minētajās lietās, Komisija atbild, ka naudas sods netiek noteikts, veicot vienkāršus aritmētiskus aprēķinus, kas ir balstīti uz apgrozījumu, un šajā sakarā atsaucas uz iepriekš izklāstītajiem argumentiem.

— Pirmās instances tiesas vērtējums

144 Jāatgādina, ka horizontāla aizliegtā vienošanās, kurā piedalījās prasītājs, saturēja ierobežojumus, kas izpaudās kā tirdzniecības kvotu noteikšana, mērķa cenu noteikšana un klientu sadale. Kā tas ir norādīts šī sprieduma no 67. līdz 70. punktam, pārkāpums, kas ir saistīts ar kvotām un, lai arī tikai orientējošu, cenu noteikšanu, ir īpaši smags. Turklāt šis pārkāpums ietekmēja tirgu (skat. šī sprieduma 107.–131. punktu) un skāra visu kopējo tirgu, kā arī visu EEZ pēc tās izveidošanas. Līdz ar to Pirmās instances tiesa uzskata, ka Komisija pamatoti pārkāpumu kvalificējusi kā sevišķi smagu.

145 No tā, ka pastāv citas lietas, kas saistītas ar vēl raksturīgākiem konkurences tiesību pārkāpumiem, nevar secināt, ka šajā gadījumā izdarītais pārkāpums nav sevišķi smags. Jānorāda, ka Pamatnostādnēs ir paredzēts, ka sīku, smagu un sevišķi smagu pārkāpumu kategorijai piedāvāto dažādo naudas sodu apmērs dod iespēju uzņēmumiem piemērot dažādus naudas sodus atbilstoši izdarīto pārkāpumu raksturam (1. punkta A apakšpunkta trešā daļa). Turklāt šajā gadījumā uzliktie naudas sodi bija acīmredzami zemāki par iespējamo minimālo naudas soda apmēru par sevišķi smagiem pārkāpumiem (skat. šī sprieduma 40. punktu). Kaut arī Komisija izvēlējās šo pārkāpumu kvalificēt kā sevišķi smagu, tā faktiski nošķīra šo lietu no citām sevišķi smagām lietām, kurās tika uzlikti daudz lielāki naudas sodi.

146 Attiecībā uz argumentu, saskaņā ar kuru prasītājam uzliktais naudas sods bija daudz smagāks nekā tie, kas tika uzlikti aizliegtas vienošanās dalībniekiem citās iepriekšējās lietās, jāatgādina, ka Komisijai, ja tiek ievērotas Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktā noteiktās maksimālās robežas, nav pienākuma ievērot savu iepriekšējo praksi jautājumā par naudas sodu apmēra noteikšanu. Kā tas ir norādīts šī sprieduma 41. punktā, tas, ka Komisija iepriekš piemēroja noteiktus naudas sodus par atsevišķiem pārkāpumu veidiem, neizslēdz tās iespēju palielināt šo sodu apmēru līdz Regulā Nr. 17 norādītajām robežām, kas ir vajadzīgs, lai nodrošinātu Kopienas konkurences politikas īstenošanu (šī sprieduma 41. punktā minētais spriedums lietā *Musique diffusion française* u.c./Komisija, 109. punkts, un šī sprieduma 41. punktā minētais spriedums lietā *Europa Carton*/Komisija, 89. punkts).

147 Turklāt, nosakot naudas soda apmēru atkarībā no attiecīgā pārkāpuma smaguma un ilguma, Komisijai naudas sods nav jāaprēķina, ņemot vērā summas, kas balstītas uz attiecīgo uzņēmumu apgrozījumu (šī sprieduma 27. punktā minētais spriedums lietā *LR AF 1998*/Komisija, 278. punkts).

148 Jāpiebilst, ka pārkāpuma smagums jānosaka atkarībā no vairākiem tādiem apstākļiem kā lietas īpašie apstākļi, situācija, kādā tas izdarīts, un naudas sodu

preventīvais raksturs, jo nepastāv saistošs vai pilnīgs to kritēriju saraksts, kas obligāti jāņem vērā (šī sprieduma 43. punktā minētais spriedums lietā *Ferriere Nord/* Komisija, 33. punkts, un šī sprieduma 27. punktā minētais spriedums lietā *LR AF 1998*/Komisija, 236. punkts). Komisijai nav jāpiemēro precīza matemātiska formula, ja runa ir par uzliktā naudas soda kopējo summu vai tās sadalījumu dažādos elementos (Pirmās instances tiesas 1998. gada 14. maija spriedums lietā T-354/94 *Stora Kopparbergs Bergslags*/Komisija, *Recueil*, II-2111. lpp., 119. punkts).

149 No visa iepriekš minētā izriet, ka pirmā pamata pirmā daļa ir jānoraida.

b) Par otro daļu, kas balstīta uz to, ka nav ņemts vērā apstāklis, ka tikai ļoti neliela prasītāja apgrozījuma daļa bija saistīta ar pārkāpumu

Lietas dalībnieku argumenti

150 Prasītājs norāda, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru Komisijai, nosakot naudas soda apmēru, jāņem vērā gadījumi, kuros attiecīgā uzņēmuma realizētais to produktu apgrozījums, ar kuriem ir saistīts pārkāpums, ir ļoti neliela daļa no tā kopējā apgrozījuma (šī sprieduma 41. punktā minētais spriedums lietā *Musique diffusion française* u.c./Komisija, 121. punkts, un ģenerāladvokāta Slinna [*Slynn*] secinājumi, kas attiecas uz šo spriedumu, *Recueil*, 1950. lpp.; Pirmās instances tiesas 1994. gada 14. jūlija spriedums lietā T-77/92 *Parker Pen*/Komisija, *Recueil*, II-549. lpp., 94. punkts, un šī sprieduma 51. punktā minētais spriedums lietā *Cimenteries CBR* u.c./Komisija, 5026. punkts). Prasītājs norāda, ka apgrozījums, ko tas realizējis 2000. gadā, Eiropā pārdodot standarta cinka fosfātu, ir tikai 4,9 % no tā kopējā apgrozījuma, proti, 3,48 miljoni EUR. Komisija tomēr neņēma vērā šo apstākli, nosakot naudas soda apmēru, un tādējādi tā pārkāpa Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un Pamatnostādnes.

151 Nepietiek ar to, ka, nosakot katra uzņēmuma [prettiesiskās rīcības] īpašo nozīmi, Komisija ņēma vērā attiecīgā produkta EEZ realizēto apgrozījumu, jo saskaņā ar judikatūru, nosakot naudas soda absolūto apmēru, tai jāņem vērā attiecīgajā nozarē katra uzņēmuma realizētais apgrozījums salīdzinājumā ar tā kopējo apgrozījumu. Tas, ka Komisija Apstrīdētajā lēmumā bija izteikusi nodomu ņemt vērā cinka fosfāta tirgus nelielo nozīmi, neatrisina problēmu.

152 Prasītājs apstrīd Komisijas argumentu, saskaņā ar kuru tā Apstrīdētajā lēmumā ir ņēmusi vērā, cik plašs ir uzņēmumu darbības profils, un vērš uzmanību uz to, ka šis apstāklis tajā pat nav pieminēts. Prasītājs norāda, ka savā iebildumu rakstā Komisija netieši atzinusi interpretāciju, kas ir pretēja tai, ko Komisija sniegusi ģenerāladvokāta Slinna secinājumiem, kuri attiecas uz šī sprieduma 150. punktā minēto spriedumu lietā *Musique diffusion française* u.c./Komisija, un saskaņā ar kuru uzņēmuma darbības profils tai bija jāņem vērā tikai tad, ja tā naudas sodu nosaka, pamatojoties uz kopējā apgrozījuma procentuālo daļu. Tajā Komisija apstiprināja, pirmkārt, ka arī šajā gadījumā tā ņēma vērā uzņēmuma darbības profilu un, otrkārt, ka, kaut arī uzņēmuma darbības profilam nav "lielas nozīmes", tam tomēr ir zināma nozīme.

153 Komisija apstrīd prasītāja argumentāciju. Komisija it īpaši apgalvo, ka ir ņēmusi vērā to, ka standarta cinka fosfāts veidoja ļoti nelielu daļu no tā apgrozījuma, pat ja tā šo faktu nav tieši minējusi Apstrīdētajā lēmumā. Tā apgrozījuma daļa, kas atbilst ar pārkāpumu saistītajām precēm, liecināja par pārkāpuma apmēru. Neraugoties uz to, saskaņā ar judikatūru Komisija nepiešķīra nesamērīgi lielu nozīmi to produktu apgrozījumam, kas saistīti ar pārkāpumu, salīdzinājumā ar citiem novērtējuma elementiem (šī sprieduma 41. punktā minētais spriedums lietā *Musique diffusion française* u.c./Komisija, 121. punkts, un šī sprieduma 150. punktā minētais spriedums lietā *Parker Pen*/Komisija, 89. un 94. punkts).

Pirmās instances tiesas vērtējums

154 Vispirms ir jāatgādina, ka pastāvīgā judikatūra nepieļauj, ka vienam vai otram apgrozījumam tiek piešķirta nesamērīga nozīme salīdzinājumā ar citiem novērtēšanas elementiem, tā ka piemērojamo naudas sodu nevar noteikt, veicot vienkāršu aprēķinu, kas balstīts uz kopējo apgrozījumu, it īpaši, ja attiecīgās preces veido tikai nelielu apgrozījuma daļu (šī sprieduma 41. punktā minētais spriedums lietā *Musique diffusion française* u.c./Komisija, 120. un 121. punkts, un šī sprieduma 150. punktā minētais spriedums lietā *Parker Pen*/Komisija, 94. punkts). Līdz ar to Pirmās instances tiesa iepriekš minētajā spriedumā lietā *Parker Pen*/Komisija atzina pamatu, kas balstīts uz samērīguma principa pārkāpumu, jo Komisija nebija ņēmusi vērā, ka apgrozījums, pārdodot preces, uz ko attiecas pārkāpums, bija neliels salīdzinājumā ar to [apgrozījumu], ko attiecīgais uzņēmums realizēja, pārdodot visas preces.

155 Tā kā šajā gadījumā, aprēķinot prasītājam uzliekamā naudas soda apmēru, Komisija nebalstījās uz tā kopējo apgrozījumu, prasītājs nevar atsaukties uz šī sprieduma 150. punktā minēto spriedumu lietā *Parker Pen*/Komisija (šī sprieduma 33. punktā minētais spriedums lietā *ABB Asea Brown Boveri*/Komisija, 156. punkts).

156 No Apstrīdētā lēmuma izriet, ka atbilstoši judikatūrai, nosakot naudas sodu, Komisija bez kopējā apgrozījuma ņēma vērā vairākus citus elementus, to skaitā arī pārkāpuma veidu, tā reālās sekas, attiecīgo uzņēmumu nozīmi tirgū, naudas sodu preventīvo raksturu un ierobežoto attiecīgā tirgus lielumu (skat. 262.–309. apsvērumu; šajā sakarā skat. šī sprieduma 33. punktā minēto Pirmās instances tiesas spriedumu lietā *ABB Asea Brown Boveri*/Komisija, 157. punkts, šī sprieduma 37. punktā minēto spriedumu lietā *Tokai Carbon* u.c./Komisija, 202. punkts, un 2003. gada 9. jūlija spriedumu lietā T-230/00 *Daesang* un *Sewon Europe*/Komisija, *Recueil*, II-2733. lpp., 60. punkts).

157 Šo iemeslu dēļ pirmā pamata otrā daļa ir jānoraida.

c) Par trešo daļu, kas balstīta uz tiesisku kļūdu, jo nav ņemts vērā prasītāja ekonomiskais stāvoklis

Lietas dalībnieku argumenti

158 Prasītājs apgalvo, ka, aprēķinot naudas sodu, Komisija pretēji Pamatnostādnēm nav ņēmusi vērā tā slikto ekonomisko stāvokli. Prasītājs norāda, ka, 2001. gada 15. novembrī nosūtot vēstuli, tas lūdza, lai Komisija ņem vērā ekonomiskās grūtības, kas tam radušās attiecīgajā nozarē, tostarp apstākli, ka tas cietis ievērojamus zaudējumus un tā apgrozījums 2000. un 2001. gadā samazinājies apmēram par 20 %. Prasītāja bilance 2000. gada 31. decembrī liecināja par to, ka tā bilancē bija 40 miljoni EUR, no kuriem 21 miljons EUR bija parādi par bankas aizdevumiem. Finansējums no atbilstošiem fondiem veidoja tikai 5 % no bilancē ieskaitītās summas, kas liecina par nestabilu stāvokli. Komisija atteicās Apstrīdētajā lēmumā ņemt vērā šīs grūtības, tādējādi neievērojot Pamatnostādnes, kurās tā bija norādījusi, ka, nosakot naudas soda apmēru, jāņem vērā attiecīgo uzņēmumu konkrētas īpašības, tostarp, "to reālā maksātspēja konkrētos sociālos apstākļos" (5. punkta b) apakšpunkts), un pieļaujot tiesību kļūdu. Prasītājs piebilst, ka gadījumā, ja tam vajadzētu maksāt naudas sodu, tā turpmākā darbotiesspēja būtu apdraudēta.

159 Komisija noliedz, ka būtu pieļāvusi tiesību kļūdu prasītāja finansiālā stāvokļa novērtējumā. Administratīvā procesa laikā prasītājs neiesniedza pietiekamu informāciju šajā jautājumā. 2001. gada 15. novembra vēstulē prasītājs nebija minējis ne to, ka tas nebūs spējīgs samaksāt konkrētu naudas sodu, ne arī "īpašus sociālos apstākļus", uz kuriem ir norāde Pamatnostādnēs. Šajos apstākļos Komisija uzskata, ka Apstrīdētā lēmuma pieņemšanas brīdī tai nebija nekāda iemesla pieprasīt precīzāku informāciju par prasītāja finansiālo stāvokli, kā Komisija to darīja attiecībā uz *Trident* (Apstrīdētā lēmuma 367. un 368. apsvērums).

160 Pat ņemot vērā norādījumus, ko prasītājs iekļāvis savā prasības pieteikumā, nevar apsvērt iespēju par naudas soda samazināšanu, ko Pirmās instances tiesa var veikt, īstenojot savu neierobežoto kompetenci. Prasītājs nav pierādījis, ka konkrētais naudas sods nopietni apdraud tam piederošā uzņēmuma turpmāko darbotiesspēju.

Pirmās instances tiesas vērtējums

161 Sākumā jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru Komisijai nav pienākuma, nosakot naudas soda apmēru, ņemt vērā ieinteresētā uzņēmuma nerentablo finansiālo stāvokli, ņemot vērā, ka tāda pienākuma atzīšana radītu nepamatotu konkurences priekšrocību sabiedrībām, kas ir mazāk pielāgojušās tirgus nosacījumiem (skat. šī sprieduma 27. punktā minēto Pirmās instances tiesas spriedumu lietā *LR AF 1998*/Komisija, 308. punkts, šī sprieduma 33. punktā minēto spriedumu lietā *HFB* u.c./Komisija, 596. punkts, un 2003. gada 19. marta spriedumu lietā T-213/00 *CMA CGM* u.c./Komisija, *Recueil*, II-913. lpp., turpmāk tekstā — *"FETTCSA"*, 351. punkts un minētā judikatūra).

162 Pamatnostādņu 5. punkta b) apakšpunkts, saskaņā ar kuru ir jāņem vērā reālā uzņēmuma maksātspēja, šo secinājumu neapšauba. Faktiski šī maksātspēja ir nozīmīga tikai "īpašajā sociālajā situācijā", kas rodas kā naudas soda sekas, it īpaši bezdarba paaugstināšanās vai postījumi tautsaimniecības nozarēs, pasliktinot attiecīgā uzņēmuma piegādātāju un pircēju ekonomisko stāvokli (šī sprieduma 37. punktā minētais spriedums lietā *Tokai Carbon* u.c./Komisija, 371. punkts). Jāsecina, ka prasītājs nav norādījis nevienu apstākli, kas varētu liecināt par minēto "īpašo sociālo situāciju".

163 Kopienu tiesības neaizliedz to, ka Kopienu iestādes veikto pasākumu rezultātā konkrētā sabiedrība bankrotē vai tiek likvidēta (šajā sakarā skat. Tiesas 1986. gada 15. janvāra spriedumu lietā 52/84 Komisija/Beļģija, *Recueil*, 89. lpp., 14. punkts, un 2002. gada 2. jūlija spriedumu lietā C-499/99 Komisija/Spānija, *Recueil*, I-6031. lpp.,

38. punkts). Faktiski uzņēmuma, kuram ir tāda juridiskā forma kā šajā lietā, likvidācija, ja tā var kaitēt uzņēmuma īpašnieku, akcionāru vai daļu turētāju interesēm, tomēr nenozīmē, ka arī uzņēmuma pārstāvētais personīgais, materiālais un nemateriālais ieguldījums zaudē vērtību (šī sprieduma 37. punktā minētais spriedums lietā *Tokai Carbon* u.c./Komisija, 372. punkts).

164 Turklāt pirms Apstrīdētā lēmuma pieņemšanas prasītājs Komisijai sniedza ļoti nenozīmīgu informāciju par tā finansiālo stāvokli. Prasītājs neatsaucās uz apstākļiem, kas attiektos uz tā reālo maksātspēju vai uz jebkādiem "īpašiem sociāliem apstākļiem". Pat savos saistībā ar šo prasību iesniegtajos dokumentos prasītājs nav iekļāvis nevienu pierādījumu, kas liecinātu par to, ka tas nevar samaksāt attiecīgo naudas sodu, kas veidoja tikai 5,3 % no tā kopējā apgrozījuma.

165 Tādējādi jāsecina, ka Komisija atbilstoši savām izvērtēšanas pilnvarām varēja uzskatīt, ka nevajadzēja ņemt vērā finansiālās grūtības, kādas bija radušās prasītājam.

166 No tā izriet, ka pirmais pamats ir jānoraida.

2. *Par otro pamatu, kas balstīts uz samērīguma principa pārkāpumu*

a) Lietas dalībnieku argumenti

167 Prasītājs norāda — pat ja pieņem, ka Apstrīdētais lēmums nav pretrunā Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktam un Pamatnostādnēm, uzliktais naudas sods ir nesamērīgs salīdzinājumā ar izdarīto pārkāpumu, tā apmēru un attiecīgā tirgus nozīmīgumu.

168 Pirmkārt, prasītājs apstiprina, ka Komisija nav ievērojusi Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkta mērķus un tādējādi ir pārkāpusi samērīguma un piemērotības principu. Nosakot naudas sodu apmērus, Komisijai vajadzētu panākt, lai tiem ir gan piespiedu, gan preventīvs raksturs (Tiesas 1970. gada 15. jūlija spriedums lietā 41/69 *ACF Chemiepharma*/Komisija, *Recueil*, 661. lpp., 703. lpp.). Atturēšana [no pārkāpuma izdarīšanas] saprotama gan kā vispārīgs preventīvs aspekts, gan arī kā attiecīga [pārkāpuma novēršana], kuras mērķis ir sekmēt, lai konkrētā uzņēmuma rīcība atbilstu likumam. Nevar panākt, ka pārkāpums tiek novērsts, ja naudas sods pārsniedz to summu, ko attiecīgais uzņēmums ir spējīgs samaksāt. Šajā gadījumā Komisija nebija ņēmusi vērā ne mērķi novērst pārkāpumu, ne prasītāja ekonomisko stāvokli, kas ir diezgan slikts tirgū pastāvošās krīzes dēļ. Atbildot uz Komisijas apgalvojumu, ka tā ņēmusi vērā gan tirgus apjomu, gan prasītāja ekonomisko stāvokli, prasītājs norāda, ka Komisija vienīgi nelielā mērā ņēma vērā tikai cinka fosfāta tirgus apjomu un ka tā neizvērtēja konkrēto situāciju, kādā atradās prasītājs.

169 Otrkārt, Apstrīdētajā lēmumā Komisija netika ņēmusi vērā to, ka prasītājs no standarta cinka fosfāta tirdzniecības nav guvis gandrīz nekādus ienākumus un ka tas faktiski dažus gadus ir cietis zaudējumus. Šis apstāklis ir pretrunā Pamatnostādņu 5. punkta b) apakšpunktam, kurā Komisija ir apstiprinājusi savu nodomu, nosakot naudas soda apmēru, ņemt vērā to, ka pārkāpuma izdarītāji nav guvuši nekādus ienākumus.

170 Prasītājs norāda, ka Komisija pastāvīgi apgalvo, ka tai nebija jāņem vērā prasītājam labvēlīgi apstākļi, pat ja tie būtu svarīgi. Tā kā sistemātiski netika ņemti vērā šie apstākļi, tika noteikts neatbilstošs un nesamērīgs naudas soda apmērs.

171 Treškārt, prasītājs norāda, ka, izpētot iepriekšējos Komisijas lēmumus, jāsecina, ka uzliktais naudas sods, no vienas puses, un konkrētais pārkāpums un tā ekonomiskā ietekme, no otras puses, ir nesamērīgs. Lēmumā "Sakausējuma uzcenojums" Komisija bija noteikusi 4 miljonu EUR lielu sākumsummu, kaut arī attiecīgo

uzņēmumu apgrozījums bija daudz lielāks nekā prasītāja apgrozījums (Lēmuma "Sakausējuma uzcenojums" 76. punkts). Lēmumā "*Volkswagen*" Komisija bija konstatējusi, ka *Volkswagen* bija piedalījies sevišķi smagā pārkāpumā un ka tas bija pārkāpis vienu no Līguma principiem, proti, par kopējā tirgus izveidi (213. punkts). Tā rezultātā Komisija *Volkswagen* uzlika 102 miljonu EUR lielu naudas sodu, kas bija apmēram tikai 0,146 % no *Volkswagen* grupas kopējā apgrozījuma. Prasītājam uzliktais naudas sods proporcionāli pret tā apgrozījumu ir 60 reizes lielāks nekā *Volkswagen* uzliktais naudas sods. Par to, ka prasītājam uzliktais naudas sods ir acīmredzami nesamērīgs, vēl jo skaidrāk liecina tas, ka *Volkswagen* uzliktais naudas sods bija vislielākais atsevišķam uzņēmumam jebkad uzliktais naudas sods. Turklāt Pirmās instances tiesa šo naudas sodu galu galā samazināja uz 90 miljoniem EUR (šī sprieduma 122. punktā minētais spriedums lietā *Volkswagen*/Komisija). Turklāt *British Sugar*, kas bija aizliegtas vienošanās par cenu noteikšanu līderis un kam piederēja ļoti liela tirgus daļa, tika noteikta 18 miljonu EUR liela sākumsumma, proti, 0,015 % no tā kopējā apgrozījuma. Prasītājam noteiktā sākumsumma salīdzinājumā ar tā 2000. gadā realizēto apgrozījumu ir apmēram 280 reizes lielāka nekā *British Sugar* noteiktā summa. Šāda nesamērība ir nepamatota. Prasītājs atsaucas uz citiem Komisijas lēmumiem, lai norādītu, ka tam uzliktais naudas sods ir pretrunā samērīguma principam (šī sprieduma 29. punktā minētais Lēmums "Siltumizolācijas caurules" un 136. punktā minētais Lēmums "Bezšuvju tērauda caurules"). Kopumā ņemot, Komisija šajā gadījumā nav pietiekami ņēmusi vērā prasītāja kopējo apgrozījumu un tādējādi ir pārkāpusi samērīguma principu. Pat ja Komisijai ir zināmas izvērtēšanas pilnvaras, lai tā varētu paaugstināt naudas sodu apmēru, tā nevar rīkoties, neievērojot samērīguma un atbilstības principu.

172 Attiecībā uz Komisijas argumentu, saskaņā ar kuru salīdzinājums ar tās iepriekšējo praksi ir kļūdains, jo tas saistīts tikai ar apgrozījumu, prasītājs pārmet, ka pēc būtības lietas, uz kurām tas atsaucas, ir saistītas ar daudz smagākiem apstākļiem nekā tie, kuri pastāv šajā gadījumā. Turklāt šajās lietās apstākļi nebija tik nenozīmīgi, kā tas ir šajā gadījumā. Neraugoties uz to, šajā gadījumā uzliktais naudas sods ir daudz lielāks nekā citās lietās. Prasītājs noraida Komisijas argumentu, saskaņā ar kuru šīm lietām nav nekādas nozīmes šajā gadījumā, jo tās tika izskatītas 1998. gadā, norādot, ka visi

tā norādītie lēmumi tika pieņemti pēc Pamatnostādņu ieviešanas, kā rezultātā ievērojami paaugstinājās naudas sodu apmērs.

173 Visbeidzot, prasītājs apstrīd Komisijas apgalvojumu, saskaņā ar kuru tā salīdzina "bumbierus ar āboliem". Prasītājs norāda — Komisija apgalvo, ka prasītājs naudas sodu ir aprēķinājis, pirmkārt, saskaņā ar turpmāk izklāstīto piekto pamatu, kas balstīts uz pamatojuma trūkumu, proti, kā konkrētu procentuālu daļu no attiecīgā produkta apgrozījuma, kas realizēts EEZ (šī sprieduma 213. punkts), un, otrkārt, saskaņā ar šo pamatu, proti, kā konkrētu procentuālo daļu no kopējā pasaulē realizētā apgrozījuma. Prasītājs uzskata, ka abi salīdzinājumi ir vērā ņemami, un apstiprina, ka naudas soda apmērs ir neatbilstošs. Prasītājs nekādā ziņā nav sajaucis abus salīdzinājumus. Prasītājs savā replikā, salīdzinot šo gadījumu ar Komisijas iepriekšējo praksi, ir nepārprotami norādījis attiecību starp *Volkswagen* uzlikto naudas sodu un attiecīgā produkta apgrozījumu, kas realizēts EEZ, no vienas puses, un prasītājam uzlikto naudas sodu un attiecīgā produkta apgrozījumu, no otras puses. Salīdzinājumā ar attiecīgo produktu apgrozījumu, ko *Volkswagen* realizējis EEZ, prasītājam uzliktais naudas sods ir gandrīz 450 reizes lielāks nekā *Volkswagen* uzliktais naudas sods, kas ir acīmredzams pierādījums tam, ka, neņemot vērā prasītāja dažādo darbības profilu, Komisija ir pieļāvusi tiesību kļūdu.

174 Komisija apstrīd to, ka būtu pārkāpusi samērīguma principu un ka būtu pieļāvusi kļūdu novērtējumā. Pirmkārt, attiecībā uz naudas soda mērķiem Komisija norāda, ka ne tikai attiecīgā uzņēmuma, bet arī trešo personu atturēšana [no pārkāpuma izdarīšanas] ir pamatots (leģitīms) mērķis (šī sprieduma 168. punktā minētais Tiesas spriedums lietā *ACF Chemiepharma*/Komisija, 172.–176. punkts; 1972. gada 14. jūlija spriedums lietā 49/69 *BASF*/Komisija *Recueil*, 713. lpp., 38. punkts, un šī sprieduma 41. punktā minētais spriedums lietā *Musique diffusion française* u.c./Komisija, 106. un 109. punkts). Komisija uzskata, ka gadījumā, ja naudas soda preventīvais raksturs, neraugoties uz tās plašo lēmumu pieņemšanas praksi, izpaužas vēl šodien kā tik acīmredzami un nozīmīgi konkurences noteikumu pārkāpumi, kādi tie ir šajā gadījumā, ir skaidrs, ka naudas soda preventīvajam raksturam ir īpaša nozīme (Pirmās instances tiesas 2001. gada 12. jūlija spriedums apvienotajās lietās

T-202/98, T-204/98 un T-207/98 *Tate & Lyle* u.c./Komisija, *Recueil*, II-2035. lpp., 144.–145. punkts). Komisija apgalvo, ka, nosakot 3 miljonu EUR lielu sākumsummu, kas ir ievērojami zemāka par iespējamām summām, kas paredzētas Pamatnostādnēs attiecībā uz sevišķi smagiem pārkāpumiem, tā ir ņēmusi vērā prasītāja ekonomisko stāvokli.

175 Otrkārt, Komisija apgalvo — ja ienākumu gūšanu var uzskatīt par atbildību pastiprinošu apstākli, tas tomēr nenozīmē, ka ienākumu neesamība tai jāņem vērā kā apstāklis, kura rezultātā naudas sods ir jāsamazina (šī sprieduma 51. punktā minētais spriedums lietā *Cimenteries CBR* u.c./Komisija, 4881. un 4882. punkts, un šī sprieduma 27. punktā minētais spriedums lietā *LR AF 1998*/Komisija, 307. punkts).

176 Treškārt, no salīdzinājuma ar Komisijas iepriekšējo lēmumu pieņemšanas praksi neizriet, ka, šajā gadījumā uzliekot naudas sodu, nebūtu ievērots samērīguma un piemērotības princips. Prasītājs tikai ir salīdzinājis, kāds ir naudas soda procentuālais apmērs salīdzinājumā ar attiecīgo uzņēmumu apgrozījumiem, neņemot vērā to, ka saskaņā ar judikatūru naudas soda samērīgums ir jānovērtē, ņemot vērā visus pārkāpuma apstākļus kopumā (šī sprieduma 112. punktā minētais spriedums lietā *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija, 1215. punkts). Visi prasītāja minētie Komisijas lēmumi ir saistīti ar naudas sodiem, kas uzlikti lieliem uzņēmumiem. Komisija uzskata, ka tā nevar lieliem uzņēmumiem uzlikt astronomiskus naudas sodus tikai tāpēc vien, lai nodrošinātu to samērīgumu salīdzinājumā ar apgrozījumu, uz ko norāda prasītājs. Tāpat arī Komisija nevarētu uzņēmumiem, kas ir mazāki par prasītāju, uzlikt naudas sodus, kas ir zemāki par minimālajiem naudas sodiem un kam nav nekādas preventīvas ietekmes.

177 Atsaucoties uz šiem argumentiem, lai atspēkotu citus turpmāk izklāstītos pamatus, Komisija norāda, ka prasītāja veiktajiem salīdzinājumiem ar iepriekšējiem lēmumiem, ar kuriem ir uzlikti naudas sodi, jau sākotnēji nav bijusi nekāda nozīme. Komisija norāda — tieši tāpēc, ka, aprēķinot naudas sodu, tā pretēji prasītāja apgalvojumiem pienācīgi ņēma vērā atšķirības attiecīgo uzņēmumu izmērā, tam nav pamata apgalvot, ka Komisijai EUR 3 780 000 lielais naudas sods būtu bijis jādala ar 450 un jānosaka EUR 8400 liels naudas sods, lai nodrošinātu samērīgumu

salīdzinājumā ar naudas sodu, kas *Volkswagen* uzlikts atkarībā no attiecīgā apgrozījuma, kas realizēts EEZ.

b) Pirmās instances tiesas vērtējums

178 Ar samērīguma un piemērotības principa pārkāpumu saistītās argumentācijas pirmajā daļā prasītājs pārmet Komisijai, ka tā nav ievērojusi šos principus, jo nav ņēmusi vērā ne mērķi novērst [konkrētu pārkāpumu], ne prasītāja ekonomisko stāvokli.

179 Saskaņā ar judikatūru Komisijas pilnvaras uzlikt naudas sodus uzņēmumiem, kas ar nodomu vai nolaidības dēļ pārkāpj EKL 81. panta 1. punktu vai EKL 82. pantu, ir viens no Komisijai piešķirtajiem līdzekļiem, kas nepieciešami, lai tā varētu izpildīt pienākumu veikt uzraudzību, ko tai uzliek Kopienu tiesības. Šis pienākums noteikti ir saistīts ar atsevišķu pārkāpumu izmeklēšanu un apkarošanu, kā arī ar pienākumu īstenot vispārēju politiku, kuras mērķis ir Līgumā saistībā ar konkurenci noteikto principu piemērošana, un sekmēt to, lai uzņēmumu rīcība atbilstu šiem principiem (šī sprieduma 41. punktā minētais spriedums lietā *Musique diffusion française* u.c./Komisija, 105. punkts).

180 No tā izriet, ka Komisija var lemt par naudas sodu apmēru, lai pastiprinātu to preventīvo ietekmi, gadījumā, ja konkrēta veida pārkāpumi vēl joprojām tiek izdarīti salīdzinoši bieži, kaut arī tie atzīti par prettiesiskiem jau kopš Kopienas konkurences politikas ieviešanas, ņemot vērā labumu, ko ieinteresētie uzņēmumi var gūt to izdarīšanas rezultātā (šī sprieduma 41. punktā minētais spriedums lietā *Musique diffusion française* u.c./Komisija, 108. punkts).

181 Kā jau tas izriet no iepriekš minētās judikatūras, mērķis atturēt [uzņēmumus no pārkāpuma izdarīšanas], ko Komisijai ir tiesības izvirzīt, nosakot naudas soda apmēru, ir vērsts uz to, lai nodrošinātu, ka uzņēmumi ievēro konkurences tiesību normas, kuras Līgumā iekļautas, lai reglamentētu to darbību Kopienā vai EEZ. No tā izriet, ka par Kopienu konkurences tiesību normu pārkāpumu uzlikta naudas soda preventīvo raksturu nevar noteikt tikai atkarībā no tā, kādā īpašā situācijā atrodas uzņēmums, kam ir piespriests naudas sods (šī sprieduma 66. punktā minētais spriedums lietā *Archer Daniels Midland* un *Archer Daniels Midland Ingredients*/Komisija, 110. punkts).

182 Turklāt Pamatnostādņu 1. punkta A apakšpunkta ceturtajā daļā ir paredzēts, ka, novērtējot pārkāpuma smagumu, ir "jāņem vērā pārkāpuma izdarītāju faktiskās ekonomiskās iespējas radīt būtiskus zaudējumus citiem tirgus dalībniekiem, it īpaši patērētājiem, un jānosaka tāds naudas soda apmērs, kas nodrošina tam pietiekami preventīvu raksturu".

183 No Apstrīdētā lēmuma izriet, ka Komisija ir ņēmusi vērā prasītāja ekonomiskās iespējas ierobežot konkurenci, kā arī vajadzību noteikt naudas sodu tādā apmērā, kas tam nodrošina preventīvu ietekmi (304.–309. apsvērums). Pirmās instances tiesa uzskata, ka uzliktais naudas sods nav nesamērīgs salīdzinājumā ar attiecīgā uzņēmuma izmēru. Prasītāja apgrozījums pasaulē 2000. gadā bija 71,018 miljoni EUR. Tam uzliktais naudas sods, proti, 3,78 miljoni EUR, ir tikai 5,3 % no tā kopējā apgrozījuma. Turklāt nav pierādīts, ka prasītājs nebūtu spējīgs samaksāt šādu naudas sodu (skat. šī sprieduma 164. punktu). Jebkurā gadījumā Pirmās instances tiesa saskaņā ar savu neierobežoto kompetenci uzskata, ka, ņemot vērā pārkāpuma smagumu un ilgumu, naudas soda apmērs ir atbilstošs.

184 Attiecībā uz šī pamata otro daļu, kas balstīta uz to, ka Komisija ir pārkāpusi samērīguma principu, jo nav ņēmusi vērā, ka prasītājs nav guvis faktiski nekādus ienākumus no attiecīgā produkta tirdzniecības un ka dažus gadus tas pat cietis zaudējumus šajā tirgus sektorā, jāatgādina, ka gadījumā, ja uzliktajam naudas sodam

jābūt samērīgam ar pārkāpuma ilgumu un ar citiem elementiem, kas varētu tikt ņemti vērā pārkāpuma smaguma novērtējumā, kuru skaitā ir arī attiecīgā uzņēmuma iespējamā peļņa no šiem darījumiem (Pirmās instances tiesas 1997. gada 21. oktobra spriedums lietā T-229/94 *Deutsche Bahn*/Komisija, *Recueil*, II-1689. lpp., 127. punkts), tad tas, ka uzņēmums nav guvis nekādu labumu no pārkāpuma, saskaņā ar judikatūru neliedz uzlikt naudas sodu, citādi sodam nebūtu preventīvā rakstura (šī sprieduma 43. punktā minētais spriedums lietā *Ferriere Nord*/Komisija un iepriekš minētā sprieduma lietā *FETTCSA* 340. punkts).

185 No tā izriet, ka Komisijai, nosakot naudas soda apmēru, nav pienākuma ņemt vērā to, ka no minētā pārkāpuma labums nav gūts (šī sprieduma 51. punktā minētais spriedums lietā *Cimenteries CBR* u.c./Komisija, 4881. punkts, un iepriekš minētais spriedums lietā *FETTCSA*, 341. punkts).

186 Kaut arī saskaņā ar Pamatnostādņu noteikumiem (2. punkta pirmās daļas piektais ievilkums) un atbildību pastiprinošiem apstākļiem Komisija var palielināt sankciju, pārsniedzot no pārkāpuma nelikumīgi gūtās peļņas apmēru, tas nenozīmē, ka Komisijai pastāv pienākums turpmāk jebkuros apstākļos, nosakot naudas soda apmēru, noteikt ar konstatēto pārkāpumu saistīto finansiālo labumu (iepriekš minētā sprieduma lietā *FETTCSA* 342.–343. punkts). Citiem vārdiem, šāda labuma neesamību nevar uzskatīt par atbildību mīkstinošu apstākli.

187 Šajos apstākļos prasītāja iebildums, kas balstīts uz to, ka nav ņemti vērā pārkāpuma rezultātā gūtie ienākumi, ir jānoraida.

188 Visbeidzot, treškārt, arguments, kas ir balstīts uz salīdzinājumu ar iepriekšējiem Komisijas lēmumiem, ir jānoraida šī sprieduma 41.–43. punktā izklāstīto iemeslu dēļ.

189 No visiem iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka otrais pamats ir jānoraida.

3. *Par trešo pamatu, kas balstīts uz vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu*

a) Lietas dalībnieku argumenti

190 Pirmkārt, prasītājs apgalvo, ka Komisija ir pārkāpusi vienlīdzīgas attieksmes principu, jo nav ņēmusi vērā apgrozījumu, ko tas realizējis ar attiecīgo produktu, salīdzinājumā ar tā kopējo apgrozījumu, ievērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktā minēto maksimālo 10 % robežu. Prasītājs norāda, ka *SNCZ* uzliktā naudas soda apmērs tika samazināts no 4,2 uz 1,7 miljoniem EUR atbilstoši šai maksimālajai robežai, jo šīs sabiedrības kopējais apgrozījums 2000. gadā bija tikai 17,08 miljoni EUR. Savukārt prasītājam uzliktais naudas sods netika samazināts, kaut arī tā kopējais apgrozījums bija 71,081 miljoni EUR. Prasītājs norāda, ka šī nevienlīdzīgā attieksme ir radusies abu uzņēmumu atšķirīgās struktūras dēļ. Prasītājs tika nostādīts neizdevīgākā situācijā nekā ģimenes uzņēmums, kas darbojas galvenokārt kā komandītsabiedrība (*GmbH & Co. KG*), jo tā kopējais apgrozījums ir salīdzinoši liels. Nosakot prasītājam uzliekamo naudas sodu, Komisija balstījās tikai uz šo lielo kopējo apgrozījumu, kaut gan lielākai tā darbības daļai nav nekāda sakara ar produktiem, saistībā ar kuriem ir noticis pārkāpums. Tieši pretēji — grupas, kurā ietilpst *SNCZ*, apgrozījums bija 278,8 miljoni EUR, bet šī grupa citas savas darbības veica ar dažādu citu sabiedrību starpniecību, un *SNCZ* apgrozījums bija tikai 17,08 miljoni EUR. Apgrozījums, ko *SNCZ* realizējis ar konkrēto produktu tomēr bija apmēram 22,9 % no tā kopējā apgrozījuma. Tādējādi prasītājam uzliktais naudas sods, "kas saistīts ar apgrozījumu, kurš realizēts ar attiecīgo produktu," ir vairāk nekā divas reizes lielāks nekā *SNCZ* uzliktais naudas sods. Prasītājs uzskata, ka judikatūrā ir noteikts, ka Komisijai ir jāņem vērā attiecība starp apgrozījumu, kas realizēts ar attiecīgo produktu, un kopējo apgrozījumu, lai izvairītos no šādas nevienlīdzības.

191 Prasītājs apstrīd, ka šajā gadījumā var ņemt vērā spriedumus, uz kuriem atsaukusies Komisija, lai pierādītu, ka nepastāv nevienlīdzīga attieksme. Lietās, kurās ir taisīti minētie spriedumi, prasītāji apstrīdēja to, ka dažiem attiecīgajiem uzņēmumiem uzlikto naudas sodu pamatsummas nepamatoti bija noteiktas augstākas nekā Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktā noteiktā maksimālā robeža — 10 % no apgrozījuma, kaut arī tas netika darīts attiecībā uz citiem uzņēmumiem (šī sprieduma 33. punktā minētais spriedums lietā *Brugg Rohrsysteme*/Komisija, 155. punkts, un šī sprieduma 33. punktā minētais spriedums lietā *ABB Asea Brown Boveri*/Komisija, 185. punkts). Šī lieta savukārt attiecas uz nevienlīdzīgu attieksmi, kas saistīta ar to, ka nav ņemts vērā, ka attiecīgajiem uzņēmumiem ir dažādi darbības profili, kas ietekmē naudas soda aprēķināšanu.

192 Otrkārt, kaut arī četriem no sešiem attiecīgajiem uzņēmumiem pieder vienādas tirgus daļas, Komisija katram no šiem uzņēmumiem piemēroja pilnīgi atšķirīgas pamatsummas. Pirms paziņojuma par sadarbību piemērošanas pamatsummas bija noteiktas no EUR 700 000 līdz 4 200 000 apmērā. Lai izvairītos no šīs nevienlīdzīgās attieksmes, bija jāņem vērā prasītāja plašais darbības profils.

193 Komisija apstrīd šī pamata pamatotību. Tā it īpaši apstrīd prasītāja mēģinājumu savā replikā nošķirt lietas, kurās ir taisīti šī sprieduma 33. punktā minētie spriedumi lietās *Brugg Rohrsysteme*/Komisija un *ABB Asea Brown Boveri*/Komisija, no šīs lietas. Kā tas ir šajā gadījumā, Komisijas lēmums lietā, kurā ir taisīti minētie spriedumi, tika pieņemts attiecībā uz daudz lielāku uzņēmumu, kurš veic daudz plašāka profila darbības, kuram netika piemērota maksimālā robeža 10 % apmērā, un daudz mazāku uzņēmumu, kurš veic daudz šaurāka profila darbības, kura naudas sods tika samazināts līdz 10 % no apgrozījuma (šī sprieduma 33. punktā minētais spriedums lietā *Brugg Rohrsysteme*/Komisija, 155.–156. punkts).

194 Komisija noraida arī to prasītāja argumentu, ka tā pieciem no sešiem attiecīgajiem uzņēmumiem, kam pieder vienādas tirgus daļas, ir uzlikusi atšķirīgu naudas sodu, neņemot vērā šo uzņēmumu darbības profilus. Ja piekristu šādai argumentācijai, nevarētu ņemt vērā pārkāpuma mainīgo ilgumu un maksimālo robežu 10 % apmērā no apgrozījuma.

b) Pirmās instances tiesas vērtējums

195 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru vienlīdzīgas attieksmes princips ir pārkāpts tikai tad, ja līdzīgās situācijās pastāv atšķirīga attieksme vai ja atšķirīgās situācijās pastāv vienāda attieksme, ja vien šāda attieksme nav objektīvi pamatota (šī sprieduma 66. punktā minētais spriedums lietā *Archer Daniels Midland* un *Archer Daniels Midland Ingredients*/Komisija, 69. punkts un minētā judikatūra).

196 No judikatūras izriet, ka Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktā paredzētā maksimālā robeža ir noteikta, lai novērstu to, ka naudas sodi ir nesamērīgi salīdzinājumā ar attiecīgā uzņēmuma nozīmi tirgū. Tā kā tikai kopējais apgrozījums var faktiski dot aptuvenas norādes šajā sakarā, ir jāuzskata, ka šī maksimālā robeža attiecas uz kopējo apgrozījumu (šī sprieduma 41. punktā minētais spriedums lietā *Musique diffusion française* u.c./Komisija, 119. punkts, un šī sprieduma 33. punktā minētais spriedums lietā *HFB* u.c./Komisija, 541. punkts).

197 Prasītāja argumentiem par vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu nevar piekrist. Komisija, ņemot vērā kopējo apgrozījumu, Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu piemēroja gan attiecībā uz prasītāju, gan arī attiecībā uz *SNCZ*. *SNCZ* noteiktās pamatsummas samazinājums bija objektīvi pamatots, tieši piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu (šajā sakarā skat. šī sprieduma 33. punktā minēto spriedumu lietā *ABB Asea Brown Boveri*/Komisija, 185. punkts).

198 Jāpiebilst, ka prasītājs, ņemot vērā kopējo apgrozījumu, ir vairāk nekā trīs reizes lielāks uzņēmums nekā *SNCZ*. Tādējādi to, ka *SNCZ* Komisija uzlika 1,53 miljonus EUR lielu naudas sodu, bet prasītājam — 3,78 miljonus EUR lielu naudas sodu, nevajadzētu uzskatīt par vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu.

199 Prasītāja vēl jo vairāk nevar apgalvot, ka tas cietis no nevienlīdzīgas attieksmes, jo, nosakot naudas soda maksimālo robežu, Komisija nav ņēmusi vērā apgrozījumu, ko tas realizējis ar attiecīgo produktu, salīdzinājumā ar tā kopējo apgrozījumu. Attiecībā uz salīdzinājumu ar *SNCZ* no Apstrīdētā lēmuma izriet, ka Komisija pārkāpumā vainoja *SNCZ*, nevis grupu, kurā šī sabiedrība bija iekļauta (Apstrīdētā lēmuma 240. apsvērums). Tā kā nav pierādījumu par to, ka pārkāpumā bija iesaistīta grupa, kurā ietilpst *SNCZ*, nevar apgalvot, ka Komisija pieļāvusi diskrimināciju, attiecībā uz *SNCZ* piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktā paredzēto maksimālo robežu 10 % apmērā no apgrozījuma (šajā sakarā skat. šī sprieduma 33. punktā minēto spriedumu lietā *ABB Asea Brown Boveri*/Komisija, 181. punkts).

200 Visbeidzot, prasītāja argumentācija, kas balstīta uz to, ka pieciem no sešiem attiecīgajiem uzņēmumiem Komisija noteica atšķirīgu pamatsummu, neraugoties uz to, ka tiem piederēja vienāda tirgus daļa, nevar piekrist. Komisija vienādu sākumsummu noteica gan prasītājam, gan *Britannia*, gan *SNCZ*, gan *Trident*, proti, 3 miljonus EUR (Apstrīdētā lēmuma 309. apsvērums). Ņemot vērā to, ka laika posmi, kuros tie piedalījās pārkāpumā, bija atšķirīgi un, piemērojot maksimālo robežu 10 % apmērā no apgrozījuma, pirms Paziņojuma par sadarbību piemērošanas noteiktā pamatsumma atšķirās. Šīs atšķirības rodas, tieši piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu, un tāpēc tās nevar uzskatīt par vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu.

4. *Par ceturto pamatu, kas balstīts uz ECTK 7. panta pārkāpumu*

a) Lietas dalībnieku argumenti

201 Prasītājs pārmet Komisijai, ka tā pārkāpusi ECTK 7. pantu, būtiski palielinot naudas sodus, ko nebija atļauts darīt laikā, kad pārkāpums tika izdarīts. ECTK 7. panta

1. punktā ir noteikts, ka nedrīkst "piespriest smagāku sodu nekā tas, kas bija piemērojams noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī". ECTK 7. pantā paredzētais princips ir saistīts ar to Kopienas pamattiesību aizsardzību, ko Eiropas Savienība noteikti ievēro un kas Kopienu iestādēm jāievēro arī ar konkurenci saistītās lietās (Pirmās instances tiesas 2001. gada 20. februāra spriedums lietā T-112/98 *Mannesmannröhren-Werke*/Komisija, *Recueil*, II-729. lpp., 60. un 77. punkts). Šajā gadījumā Komisija ievērojami paaugstināja naudas sodu apmērus, 1998. gadā pieņemot Pamatnostādnes. Pēc tam — 2001. gada rudenī — bez jebkāda tiesiska pamata un, neizdarot nekādus grozījumus Pamatnostādnēs, Komisija palielināja naudas sodu apmēru tādā mērā, kāds nebija paredzēts iepriekš. Apstrīdētajā lēmumā Komisija piemēroja šos abus naudas sodu apmēra paaugstinājumus, kaut gan lielākā daļa konkrēto darbību tika izdarītas vēl pirms Pamatnostādņu pieņemšanas 1998. gadā. Šāda naudas soda apmēra paaugstināšana uzskatāma par grozījumiem sodu sistēmā, un tās piemērošana attiecīgajiem pārkāpumiem ir pretrunā ECTK 7. pantam.

202 Prasītājs piebilst, ka Komisijai nevajadzētu apgalvot, ka konkrētie naudas sodi nepārsniedz Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktā paredzēto maksimālo robežu 10 % apmērā no apgrozījuma pasaulē. Tikai Komisijas lēmumu pieņemšanas praksē ir noteikta "patiesā sodu sistēma". Šajā noteikumā paredzēto soda maksimālo robežu ir nepieciešams konkretizēt lēmumu pieņemšanas praksē, lai tiktu ievērots princips par soda paredzamību. Attiecībā uz Komisijas argumentu, saskaņā ar kuru tai ir izvērtēšanas pilnvaras, lai tā varētu paaugstināt naudas sodu apmērus, prasītājs norāda, ka naudas soda paaugstināšana jāierobežo, ņemot vērā samērīguma un piemērotības principu.

203 Prasītājs norāda arī uz to, ka Apstrīdēto lēmumu Komisija pieņēma tikai 2001. gada 11. decembrī, proti, vairāk nekā trīsarpus gadus pēc pārkāpuma izdarīšanas (1998. gada 13. maijā). Ja Komisija savu lēmumu būtu pieņēmusi dažus mēnešus agrāk, uzliktais naudas sods būtu bijis mazāks. Šim patvaļīgajam terminam nevajadzētu prasītājam radīt nelabvēlīgas sekas, ar atpakaļejošu spēku piemērojot jaunu Komisijas politiku jautājumā par naudas sodu apmēru.

204 Komisija apgalvo, ka Pamatnostādņu piemērošana šajā gadījumā nav pretrunā aizliegumam kriminālsodu piemērot ar atpakaļejošu spēku. Pirmkārt, no judikatūras izriet — to, ka Komisija ir ieviesusi jaunu naudas sodu aprēķināšanas metodi, kuru piemērojot atsevišķos gadījumos varētu tikt palielināts naudas sodu apmērs, nepārsniedzot tajā pašā regulā noteikto maksimālo robežu, nevar uzskatīt par Regulas Nr. 17 15. pantā tiesiski paredzēto naudas sodu palielināšanu ar atpakaļejošu spēku pretēji likumības un tiesiskās drošības principam (šī sprieduma 27. punktā minētā sprieduma lietā *LR AF 1998*/Komisija 217.–224. un 233.–235. punkts). Otrkārt, Komisija noraida prasītāja argumentu, saskaņā ar kuru Regulas Nr. 17 15. pantā prasība noteikt konkrētu sodu un pienākums nodrošināt paredzamību ir ievēroti tikai tad, ja tas ir konkretizēts administratīvajā praksē.

b) Pirmās instances tiesas vērtējums

205 Jāatgādina, ka princips par kriminālsoda nepiemērošanu ar atpakaļejošu spēku ir princips, kas kopīgs visās dalībvalstu tiesību sistēmās un kas iekļauts arī ECTK 7. pantā, un tas ir viens no vispārējiem tiesību principiem, kuru ievērošana ir jānodrošina Kopienu tiesai (Tiesas 1984. gada 10. jūlija spriedums lietā 63/83 *Kirk*, *Recueil*, 2689. lpp., 22. punkts, un šī sprieduma 27. punktā minētais spriedums lietā *LR AF 1998*/Komisija, 219. punkts).

206 Kaut arī no Regulas Nr. 17 15. panta 4. punkta izriet, ka ar Komisijas lēmumiem, ar kuriem tiek uzlikti naudas sodi par konkurences tiesību pārkāpumu, netiek piemērots kriminālsods (Pirmās instances tiesas 1994. gada 6. oktobra spriedums lietā T-83/91 *Tetra Pak*/Komisija, *Recueil*, II-755. lpp., 235. punkts), Komisijai tomēr ir pienākums ievērot Kopienu tiesību vispārējos principus, it īpaši atpakaļejoša spēka aizlieguma principu, visos administratīvajos procesos, kuru rezultātā var tikt uzlikts sods atbilstoši Līguma noteikumiem par konkurenci (saistībā ar aizstāvības tiesībām pēc analoģijas skat. Tiesas 1983. gada 9. novembra spriedumu lietā 322/81 *Michelin*/Komisija, *Recueil*, 3461. lpp., 7. punkts, un šī sprieduma 27. punktā minēto spriedumu lietā *LR AF 1998*/Komisija, 220. punkts).

207 Pirmās instances tiesa uzskata, ka Komisija nav pārkāpusi ECTK 7. pantā paredzētos principus. Uzņēmumiem, kas ir iesaistīti administratīvajā procesā, kura rezultātā var tikt uzlikts naudas sods, ir jāņem vērā iespēja, ka Komisija jebkurā brīdī var izlemt paaugstināt naudas sodu apmēru salīdzinājumā ar iepriekš piemēroto naudas sodu apmēru (skat. šī sprieduma 42. punktu).

208 Tas tā var notikt ne tikai tad, ja Komisija naudas sodu apmēru paaugstina atsevišķā lēmumā, bet arī tad, ja tas tiek paaugstināts, piemērojot tādas vispārpiemērojamas uzvedības normas kā Pamatnostādnes.

209 Ņemot vērā iepriekš minēto, jāsecina, ka tajā laikā, kad attiecīgais pārkāpums tika izdarīts, tādi uzņēmumi kā prasītājs varēja paredzēt, ka tiks piemērota Pamatnostādnēs iekļautā jaunā naudas sodu aprēķināšanas metode, ja tiek pieņemts, ka tās rezultātā var tikt paaugstināts uzlikto naudas sodu apjoms.

210 Nav nozīmes tam, ka, naudas sodu apmēru aprēķinot atbilstoši Pamatnostādnēs izklāstītajai metodei, Komisija varētu uzlikt daudz lielākus naudas sodus nekā iepriekš, jo tai bija piešķirtas izvērtēšanas pilnvaras naudas sodu apmēra noteikšanā, lai tādējādi sekmētu to, ka uzņēmumu rīcība atbilst konkurences tiesību normām (šī sprieduma 27. punktā minētais spriedums lietā *LR AF 1998*/Komisija, 237. punkts, un šī sprieduma 33. punktā minētais spriedums lietā *HFB* u.c./Komisija, 494. punkts).

211 Šo iemeslu dēļ pamats, kas balstīts uz iespējamo atpakaļejoša spēka aizlieguma principa pārkāpumu, ir jānoraida.

5. *Par piekto pamatu, kas balstīts uz EKL 253. panta pārkāpumu*

a) Lietas dalībnieku argumenti

212 Prasītājs apgalvo, ka Komisija ir pārkāpusi EKL 253. pantā noteikto pienākumu norādīt pamatojumu, jo nav paskaidrojusi, kāpēc tā uzlikusi naudas sodu, kas augstāks nekā tie, kurus tā uzlikusi iepriekš.

213 No judikatūras izriet, ka pamatojums jāpielāgo konkrētā tiesību akta raksturam un tajā jābūt izklāstītai skaidrai un nepārprotamai tās iestādes, kas ir pieņēmusi tiesību aktu, argumentācijai, lai ieinteresētās personas varētu uzzināt, kāds ir pieņemtā pasākuma pamatojums, un lai kompetentā tiesa varētu veikt savu kontroli (šī sprieduma 51. punktā minētais spriedums lietā *Cimenteries CBR* u.c./Komisija, 4725. punkts). Būtu vēlams, lai uzņēmumiem būtu iespēja sīki uzzināt, kādā veidā tika aprēķināts tiem uzliktais naudas sods (šī sprieduma 68. punktā minētais spriedums lietā *Tréfilunion*/Komisija, 142. punkts, un 51. punktā minētais spriedums lietā *Cimenteries CBR* u.c./Komisija, 4734. punkts), un pamatojumam vajadzētu būtu īpaši sīkam tad, ja tas izriet no iepriekšējās lēmumu pieņemšanas prakses (Tiesas 1987. gada 17. novembra spriedums apvienotajās lietās 142/84 un 156/84 *BAT* un *Reynolds*/Komisija, *Recueil*, 4487. lpp., 71. punkts). Šajā gadījumā Komisija pirms Paziņojuma par sadarbību piemērošanas uzlika 4,2 miljonus EUR lielu naudas sodu, proti, 111 % no prasītāja apgrozījuma, ko tas 1998. gadā realizējis ar konkrēto produktu EEZ. Konkrētajiem uzņēmumiem noteiktās pamatsummas sasniedza 129–138 % no kopējās attiecīgā produkta Eiropas tirgus vērtības, proti, 15–16 miljonus EUR. Šīs summas bija daudz augstākas par naudas sodiem, ko Komisija bija uzlikusi iepriekš līdzīgās lietās. Ņemot vērā to, ka, neraugoties uz daudziem šajā gadījumā pastāvošiem labvēlīgiem apstākļiem, Komisija atkāpās no savas iepriekšējās prakses, tai vajadzēja daudz sīkāk pamatot uzliktos naudas sodus.

214 Turklāt prasītājs norāda, ka Apstrīdētajā lēmumā nav precizēta aprēķināšanas metode un aprēķināšanas bāze, ko Komisija izmantojusi, lai aprēķinātu pamatsummas. Komisija lēmumā ir atsaukusies uz apgrozījumu, kas ar attiecīgo produktu realizēts EEZ (Apstrīdētā lēmuma 307. apsvērums), bet tikai tāpēc, lai noteiktu katra atsevišķā uzņēmuma relatīvo nozīmi tirgū. Attiecībā uz sākumsummas absolūto apmēru Komisija nav skaidri norādījusi, vai tā izmantojusi apgrozījumu, kas ar attiecīgo produktu realizēts EEZ vai pasaulē, vai arī tā ņēmusi vērā prasītāja kopējo apgrozījumu.

215 Komisija, atsaucoties uz prasītāja argumentiem, kas izteikti par pārējiem iepriekš izklāstītajiem pamatiem, sākumā norāda, ka tā arguments, saskaņā ar kuru naudas soda aprēķināšana ir balstīta uz pārmērīgi augstu summu, ļoti lielā mērā maldina, jo prasītājs salīdzina pilnīgi atšķirīgas atsauces vērtības, kas izmantojamas naudas sodu apmēra novērtēšanai. Tomēr, pat ja būtu jāuzskata, ka Apstrīdētajā lēmumā ir būtiski paaugstināti naudas sodu apmēri, Komisija nebūtu vainojama tajā apstāklī, ka tā nav ievērojusi savu pienākumu norādīt pamatojumu.

216 Attiecībā uz prasītāja argumentu, saskaņā ar kuru Apstrīdētajā lēmumā nav precizēts apgrozījums, kas tika izmantots sākumsummas absolūtā apmēra noteikšanai, Komisija norāda, ka tā šo apmēru nav noteikusi, pamatojoties uz kādu no apgrozījumiem, bet gan, ņemot vērā pārkāpuma smagumu, ko tā novērtējusi, pamatojoties uz tā raksturu, tā ietekmi uz tirgu un attiecīgā ģeogrāfiskā tirgus apjomu, kā arī uz attiecīgā produkta tirgus nelielo apjomu.

b) Pirmās instances tiesas vērtējums

217 No pastāvīgās judikatūras izriet, ka EKL 253. pantā paredzētais pienākums norādīt pamatojumu ir jāpielāgo attiecīgā tiesību akta raksturam un tajā jābūt izklāstītai

skaidrai un nepārprotamai tās iestādes argumentācijai, kas ir pieņēmusi tiesību aktu, lai ieinteresētās personas varētu uzzināt, kāds ir pieņemtā pasākuma pamatojums, un lai kompetentā tiesa varētu veikt savu kontroli. Minētajā pantā nav izvirzīta prasība, ka pamatojumā jānorāda visi atbilstošie faktiskie un tiesiskie apstākļi, jo tas, vai tiesību akta pamatojums atbilst EKL 253. panta prasībām, jānovērtē, ņemot vērā ne tikai tā burtisko formulējumu, bet arī tā jēgu, kā arī visas tās tiesību normas, kas reglamentē attiecīgo jautājumu (skat. Tiesas 1998. gada 2. aprīļa spriedumu lietā C-367/95 P Komisija/*Sytraval* un *Brink's France*, *Recueil*, I-1719. lpp., 63. punkts un minētā judikatūra).

218 Attiecībā uz lēmumu, ar kuru vairākiem uzņēmumiem tiek uzlikti naudas sodi par Kopienu konkurences tiesību normu pārkāpumu, pienākuma norādīt pamatojumu piemērojamība jānosaka, ņemot vērā to, ka pārkāpumu smagums ir jāpierāda saistībā ar ļoti daudziem tādiem apstākļiem kā lietas īpašie apstākļi, situācija, kādā izdarīts pārkāpums, un naudas sodu preventīvais raksturs, un nepastāv nekāds saistošs vai pilnīgs to kritēriju saraksts, kas obligāti ir jāņem vērā (Tiesas 1996. gada 25. marta rīkojums lietā C-137/95 P *SPO* u.c./Komisija, *Recueil*, I-1611. lpp., 54. punkts, un šī sprieduma 27. punktā minētais spriedums lietā *LR AF 1998*/Komisija, 378. punkts).

219 Aplūkojot šajā prasībā formulētos prasījumus, kuri attiecas tikai uz naudas soda likumību, tā apmēru un aprēķināšanas metodi, šis pamats ir acīmredzami nepamatots. Apstrīdētajā lēmumā ir 370 apsvērumi, no kuriem 118 apsvērumi (252.–370. apsvērums) attiecas uz naudas sodiem. 262.–303. apsvērumā Komisija ir novērtējusi pārkāpuma smagumu. Pēc tam Komisija ir norādījusi, kā tā nonākusi pie secinājuma, ka attieksmei pret abām uzņēmumu kategorijām vajadzētu būt atšķirīgai (304.–309. apsvērums), un izklāstījusi pārkāpuma ilguma novērtējumu (310.–312. apsvērums) pamatsummas noteikšanas nolūkā (313. apsvērums). Komisija ir pārbaudījusi, vai ir kādi atbildību pastiprinoši vai mīkstinoši apstākļi (314.–336. apsvērums), un ir izteikusi viedokli par Paziņojuma par sadarbību piemērošanu (346.–366. apsvērums). Jāsecina, ka Apstrīdētajā lēmumā ir pienācīgi un atbilstoši norādīti tie novērtējuma elementi, kas tika ņemti vērā, lai noteiktu pārkāpuma smagumu un ilgumu. Turklāt jāsecina, ka prasītāja argumentācija, kas saistīta ar šīs

prasības pirmajiem četriem pamatiem, liecina par to, ka tas pilnībā ir sapratis Apstrīdētā lēmuma pamatojumam sniegto argumentāciju.

220 Šajā pamatā izteiktie prasītāja pārmetumi neliecina ne par kādām grūtībām izprast Komisijas argumentāciju, ne arī par to apstākļu izklāstu, ko Komisija ņēmusi vērā. Prasītājs galvenokārt izsaka kritiku par tam uzliktā naudas soda apmēru salīdzinājumā ar tiem naudas sodu apmēriem, kas tika noteikti līdzīgās lietās iepriekš. Šis salīdzinājums neliecina par pamatojuma trūkumu. Neraugoties uz to, ka tas ir nozīmīgs, tas attiecas uz Komisijas veiktā novērtējuma pamatotību.

221 Pat ja pieņem, ka Apstrīdētajā lēmumā naudas soda apmērs ir būtiski paaugstināts, ja to salīdzina ar iepriekšējiem lēmumiem, jāsecina, ka Komisija neapšaubāmi ir skaidri izklāstījusi argumentāciju, kas pamato, kāpēc prasītājam tika noteikts konkrētais naudas soda apmērs (šajā sakarā skat. Tiesas 1975. gada 26. novembra spriedumu lietā 73/73 *Fabricants de papiers peints*/Komisija, *Recueil*, 1491. lpp., 31. punkts).

222 Prasītājs pamatoti norāda, ka Apstrīdētajā lēmumā nav izklāstīta ne metode, ne arī aprēķini, kuru rezultātā, novērtējot pārkāpuma smagumu, Komisija noteikusi 3 miljonu EUR lielu sākumsummu, kas izvēlēta "galveno ražotāju" grupai (308. un 309. apsvērums). Tomēr tāda būtiska formāla prasība kā pienākums sniegt pamatojumu nenozīmē, ka Komisijai savā lēmumā ir jānorāda skaitļos izteikti elementi, kas attiecas uz naudas sodu aprēķināšanas veidu, nevis tikai tie novērtējuma elementi, kuri tai ļāvuši noteikt pārkāpuma smagumu un ilgumu (Tiesas 2000. gada 16. novembra spriedums lietā C-291/98 P *Sarrió*/Komisija, *Recueil*, I-9991. lpp., 73. un 76. punkts, un Pirmās instances tiesas 2003. gada 30. septembra spriedums apvienotajās lietās T-191/98, no T-212/98 līdz T-214/98 *Atlantic Container Line* u.c./Komisija, *Recueil*, II-3275. lpp., 1558. punkts).

223 Arī šis piektais pamats ir jānoraida kā nepamatots.

224 No visa iepriekš izklāstītā izriet, ka prasība jānoraida kopumā.

Par tiesāšanās izdevumiem

225 Atbilstoši Pirmās instances tiesas Reglamenta 87. panta 2. punktam lietas dalībniekam, kuram spriedums ir nelabvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kam spriedums ir labvēlīgs. Tā kā prasītājam spriedums ir nelabvēlīgs, tam jāpiespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus saskaņā ar Komisijas prasījumiem.

Ar šādu pamatojumu

PIRMĀS INSTANCES TIESA (piektā palāta)

nospriež:

1) **prasību noraidīt;**

2) **prasītājs atlīdzina tiesāšanās izdevumus.**

Lindh García-Valdecasas Cooke

Pasludināts atklātā tiesas sēdē Luksemburgā 2005. gada 29. novembrī.

Sekretārs

E. Coulon

Priekšsēdētājs

P. Lindh

Satura rādītājs

Fakti ..... II - 5147

Process un lietas dalībnieku prasījumi ..... II - 5153

Juridiskais pamatojumst ..... II - 5155

A — Par iebildi par prettiesiskumu ..... II - 5155

1. Lietas dalībnieku argumenti ..... II - 5155

2. Pirmās instances tiesas vērtējums ..... II - 5159

B — Par atcelšanas pamatiem ..... II - 5163

1. Par pirmo pamatu, kas ir balstīts uz Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkta un Pamatnostādņu pārkāpumu ..... II - 5163

a) Par pirmo daļu, kas ir balstīta uz kļūdainu pārkāpuma smaguma novērtējumu ..... II - 5164

Par pārkāpuma raksturu ..... II - 5165

— Lietas dalībnieku argumenti ..... II - 5165

— Pirmās instances tiesas vērtējums ..... II - 5169

Par pārkāpuma ietekmi ..... II - 5178

— Lietas dalībnieku argumenti ..... II - 5178

— Pirmās instances tiesas vērtējums ..... II - 5183

Par to, ka nozarē pastāvošā krīze nav ņemta vērā kā atbildību mīkstinošs apstāklis ..... II - 5193

— Lietas dalībnieku argumenti ..... II - 5193

— Pirmās instances tiesas vērtējums ..... II - 5195

Par salīdzinājumu ar citām aizliegtām vienošanām ..... II - 5196

— Lietas dalībnieku argumenti ..... II - 5196

— Pirmās instances tiesas vērtējums ..... II - 5197

b) Par otro daļu, kas balstīta uz to, ka nav ņemts vērā apstāklis, ka tikai ļoti neliela prasītāja apgrozījuma daļa bija saistīta ar pārkāpumu ..... II - 5199

Lietas dalībnieku argumenti ..... II - 5199

Pirmās instances tiesas vērtējums ..... II - 5201

c) Par trešo daļu, kas balstīta uz tiesisku kļūdu, jo nav ņemts vērā prasītāja ekonomiskais stāvoklis ..... II - 5202

Lietas dalībnieku argumenti ..... II - 5202

Pirmās instances tiesas vērtējums ..... II - 5203

2. Par otro pamatu, kas balstīts uz samērīguma principa pārkāpumu ..... II - 5204

a) Lietas dalībnieku argumenti ..... II - 5204

b) Pirmās instances tiesas vērtējums ..... II - 5209

3. Par trešo pamatu, kas balstīts uz vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu ..... II - 5212

a) Lietas dalībnieku argumenti ..... II - 5212

b) Pirmās instances tiesas vērtējums ..... II - 5214

4. Par ceturto pamatu, kas balstīts uz ECTK 7. panta pārkāpumu ..... II - 5215

a) Lietas dalībnieku argumenti ..... II - 5215

b) Pirmās instances tiesas vērtējums ..... II - 5217

5. Par piekto pamatu, kas balstīts uz EKL 253. panta pārkāpumu ..... II - 5219

a) Lietas dalībnieku argumenti ..... II - 5219

b) Pirmās instances tiesas vērtējums ..... II - 5220

Par tiesāšanās izdevumiem ..... II - 5223